

Význam aktivního využití volného času v prevenci kriminality mládeže

Bc. Miroslav Mlčoch

Diplomová práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Institut mezioborových studií Brno

akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Miroslav MLČOCH**

Osobní číslo: **H128177**

Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Význam aktivního využití volného času v prevenci kriminality mládeže**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na problematiku trávení volného času mimo rodinné prostředí;
- na význam sportovních aktivit při výchově, vliv úpolových sportů na chování mládeže;
- na možnosti sociální pedagogiky na úseku prevence kriminality mládeže.

Součástí práce bude realizovaný výzkum zaměřený na zjištění vztahu volnočasových aktivit mládeže a výskytu sociálně patologických jevů.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Kraus, B. Poláčková V., et all. Člověk – prostředí – výchova. K otázkám sociální pedagogiky. Brno: PAIDO, 2001. 199 s. ISBN 80-7315-004-2

Matoušek, O., Kroftová A., Mládež a delikvence. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, 283 s. ISBN 80-7178-771-X

Přadka, M., Kapitoly z dějin pedagogiky volného času. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002. 93 s. ISBN 80-210-2033-4

Sekot, A., Sport a společnost, Brno: Paido, 2003, 191s. ISBN 80-7315-047-6

Slepíčková, I., Sport a volný čas adolescentů 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta tělesné výchovy a sportu, 2001, 43 s., ISBN 80-86317-13-7

Další literatura bude obsažena v Projektu diplomové práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Alena Plšková

Katedra sociální pedagogiky

Datum zadání diplomové práce:

30. listopadu 2012

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2014

V Brně dne 30. listopadu 2012

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Miroslav Mlčoch

.....
Jméno, příjmení studenta

V Brně 21.3.2014

.....
Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato práce je zaměřena na význam aktivního využití volného času v prevenci kriminality mládeže. V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy kriminality dětí a mládeže, popsána charakteristika prevence kriminality mládeže a sociální faktory, které ji ovlivňují – vliv rodiny, školy, vrstevníků. Dále se zaměřuje na aktivní využití volného času a sportovní aktivity se zdůrazněním smyslu bojových umění – konkrétně karate. V praktické části je proveden výzkum volnočasových aktivit žáků základních škol.

Klíčová slova:

kriminalita, děti, mládež, škola, rodina, prevence kriminality, volný čas, sport, karate

ABSTRACT

This thesis presents the importance of active lifestyle in the prevention of youth crime. In the theoretical part there are basic concepts and key words in the area of youth crime defined, the characteristics of youth crime prevention are described together with various social factors that influence the level of youth crime - the influence of family, school and peers. Next, it focuses on active spending of free time and sports activities with the stress on martial arts , particularly karate. In the practical part there is a research of free time activities among pupils at lower-secondary school.

Key words:

criminally, children, teenagers, school, family, crime prevention, free time, sport, karate

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Význam aktivního využití volného času v prevenci kriminality mládeže“ zpracoval samostatně a použil jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této diplomové práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně dne 31. března 2014

Miroslav Mlčoch

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Aleně Plškové. za její laskavou a velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce.

Také bych chtěl poděkovat všem, kteří mi pomáhali a podporovali mě během zpracování diplomové práce, především manželce Martě a synům Miroslavovi a Radimovi.

Miroslav Mlčoch

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 KRIMINALITA MLÁDEŽE	12
1.1 VÝCHOZÍ POJMY	12
1.2 VÝVOJ KRIMINALITY	14
1.3 SOUČASNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA	16
1.3.1 Odklony trestního řízení.....	16
1.4 VĚKOVÉ ROZLOŽENÍ KRIMINALITY V ČR	18
1.5 SPECIFIKA KRIMINALITY MLÁDEŽE.....	20
2 PREVENCE KRIMINALITY MLÁDEŽE	22
2.1 VÝCHOZÍ POJMY	22
2.2 STRATEGIE A ÚROVNĚ PREVENCE	22
2.3 PREVENCE KRIMINALITY V ČR.....	27
2.4 SPECIFIKA PREVENCE KRIMINALITY MLÁDEŽE	30
3 VOLNÝ ČAS	33
3.1 DEFINICE POJMU VOLNÝ ČAS	33
3.2 FORMY AKTIVIT VOLNÉHO ČASU	35
3.3 VÝZNAM VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT V PREVENCI KRIMINALITY	36
3.4 PŮSOBENÍ ŠKOLY A NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ NA TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU	38
4 SPORTOVNÍ AKTIVITY	41
4.1 VYMEZENÍ POJMU SPORT	41
4.2 SOCIALIZACE SPORTEM	43
4.3 PODÍL SPORTU NA VOLNÉM ČASE.....	44
4.4 SPECIFIKA ÚPOLOVÝCH SPORTŮ.....	45
II PRAKTICKÁ ČÁST	50
5 CÍLE, METODY VÝZKUMU A STANOVENÍ HYPOTÉZ	51
5.1 VÝBĚR RESPONDENTŮ	52
5.2 VLASTNÍ VÝZKUM	52
5.3 ANALÝZA A PREZENTACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	67
ZÁVĚR	69
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	70
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	73
SEZNAM OBRÁZKŮ	74
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	75
SEZNAM PŘÍLOH	77

ÚVOD

„Volný čas“ – tato dvě slova zřejmě u každého z nás vyvolávají pozitivní představy, často je toto sousloví doprovázené povzdechem s dovětkem – „To neznám.“

A právě zde se může skrývat odpověď na mnoho otázek a také jednoduché řešení problémů dnešní uspěchané, konzumní společnosti. Nároky současné společnosti na jedince s trochou nadsázky mohou připomínat požadavky při koupi nového automobilu – důležitý je vysoký výkon, nízká spotřeba, prestižní značka a bezporuchový chod. Jenže stejně jako každý stroj vyžaduje kvalitní servis a údržbu, každý člověk potřebuje volný čas k relaxaci a regeneraci sil. Volný čas je ve své podstatě jen časový interval mezi povinnostmi – pro člověka je životně důležitý způsob využití této doby. Zde se již dostáváme do oblasti sociální pedagogiky – právě zde se nachází obrovský prostor, kde lze výrazně ovlivnit kvalitu všech stádií lidského života. Pedagogika volného času se věnuje všem věkovým kategoriím, ale maximálního účinku je možno dosáhnout v oblasti volného času dětí a mládeže, kdy smysluplné volnočasové aktivity hrají významnou roli při pozitivní socializaci.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části. V teoretické části jsem vycházel z analýzy dostupných zdrojů, odborné literatury, zákonů týkajících se tématu a využil jsem aktuální informace z intranetových zdrojů PČR a internetových zdrojů. V mnohém navazuji na mou bakalářskou práci „Prevence kriminality mládeže.“

Téma diplomové práce „Význam aktivního využití volného času v prevenci kriminality mládeže“ určilo i její strukturu - v první kapitole je mým cílem definovat pojmy týkající se oblasti kriminality mládeže a její specifika – tedy odlišnosti od kriminality dospělých pachatelů. Dále se zaměřím na vývoj kriminality mládeže a statistické údaje související s kriminalitou dětí a mladistvých.

Druhá kapitola je věnována teorii prevence kriminality mládeže, jejím úrovním a strategiím, a také systému prevence kriminality v České republice.

Třetí kapitola je zaměřena na význam volného času, a zamyslím se nad úlohou rodiny a školy při využívání volného času dětí a mládeže. Také chci popsat některé další subjekty zabývající se volnočasovými aktivitami.

Ve čtvrté kapitole věnované sportu a sportovním volnočasovým aktivitám uvedu přínos sportu pro socializaci jedince, dále se zaměřím na specifika úpolových sportů, objasním rozdíl mezi bojovým sportem a bojovým uměním. Podrobněji se budu věnovat karate, které považuji za jednu z nejkompexnějších, lehce dostupných sportovních aktivit.

Ve druhé – praktické - části diplomové práce provedu statistický výzkum na souboru žáků 9. tříd základních škol v Kyjově a výběrovém souboru členů Karate Klubu Kyjov zaměřený na způsoby trávení volného času.

Společnost se snaží o prevenci všech patologických jevů. Nelze upřednostňovat pouze represivní opatření, ale nutná je především dobře organizovaná a finančně zajištěná prevence. Žádné opatření není samo o sobě schopno výrazně omezit výskyt nebo existenci či rozšíření sociálně patologických jevů v naší společnosti. Stát disponuje a naplňuje celou řadu právních norem, ale kromě toho je velmi důležité ovlivnění občana od jeho raného věku ve smyslu právního, společenského a občanského vědomí. I v této oblasti má společnost značné rezervy, které by pomohly ke zmírnění dopadů a šíření sociálně patologických a kriminálních jevů.

Cílem mé práce je poukázat na současný stav kriminality mládeže, možnosti prevence, na význam smysluplných volnočasových aktivit, zejména sportů, které zvyšují odolnost jedince vůči sociálně patologickým jevům. Společnost si postupem času stále více uvědomuje, že je nutno upřednostnit prevenci kriminálního chování před represí, což u dětí a mladistvých platí dvojnásob.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 KRIMINALITA MLÁDEŽE

V každé společnosti dochází i k negativním jevům, část z těch závažných označujeme jako kriminalitu. Společnost se těmto jevům snaží čelit, a úspěšný boj s kriminalitou je vizitkou demokratického státu. Veřejnost je znepokojena zejména kriminalitou dětí a mládeže, kdy trend zvyšující se brutality a násilí je alarmující. Této oblasti se věnuje dlouhodobě mnoho odborníků jako například I. Zoubková, O. Novotný, O. Matoušek a řada dalších.

1.1 Výchozí pojmy

V úvodu práce považuji za vhodné upřesnit si definice pojmů, které se budou v textu dále vyskytovat. Základním pojmem s nejširším vymezením v této práci je pojem **sociálně patologické jevy**.

„Jedná se o jevy, které se v negativním smyslu odchyľují od norem a hodnot uznávaných společností. Vyznačují se určitou masovostí, trvalostí a rozšířeností ve shodných sociálních podmínkách. Jde například o závislosti (na návykových látkách, hracích automatech), prostituci, sebevražednost, záškoláctví, útěky z domova, anarchismus, rasismus, xenofobii apod.“ (Zoubková, 2001, s. 87)

Pod toto označení lze zařadit jako podskupinu jevy označované jako **delikvence**. Tento pojem pochází z latinského „*dēlinquēre*“ = chybovat, proviňovat se.

„Za delikvenci se obecně považují všechny typy jednání, jež porušují sociální normy chráněné právními předpisy včetně přestupků.“ (Matoušek, 2003, s. 315)

Pojem delikvence je často nepřesně používán jako synonymum dalšího pojmu – kriminality, přestože z definice je výrazně širším pojmem nežli kriminalita.

Kriminalita (zločinnost) – je množina všech trestných činů definovaných v zákoně, a spáchaných kýmkoli, tedy i osobou, která není trestně odpovědná. (Matoušek, 2003, s. 316)

Druhy kriminality - skutečná kriminalita se dělí na **kriminalitu zjevnou** (registrovanou, je vyšetřována orgány činnými v trestním řízení) a **kriminalitu latentní** (neregistrovaná, neohlášená, nezjištěná). Z uvedeného rozdělení je zřejmé, že statistické údaje o kriminalitě nepopisují zcela přesně realitu ve společnosti, neboť své údaje čerpají pouze z registrované kriminality. V policejních statistikách je kriminalita rozdělena na majetkovou,

hospodářskou, násilnou, mravnostní a ostatní, dále jsou jednotlivé druhy statisticky rozděleny podle osoby pachatele např. dle věku, prvopachatel x recidivista atd.

Kriminogenní faktor – „*Jako kriminogenní faktory označujeme obecně rizikové činitele – jak příčiny, tak podmínky, tak záměry, pohnutky, motivace – tedy všechny jevy ... které vyvolávají, usnadňují nebo podporují páchání trestných činů.*“ (Zoubková, 2003, s. 14)

Trestný čin - Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně. (Zákon č. 40/2009 Sb., §13)

Trestné činy jsou podle závažnosti rozděleny na přečiny, zločiny a zvláště závažné zločiny. (Zákon č. 40/2009 Sb., §14)

V souvislosti s trestným činem bych si dovilil uvést pojem přestupku, neboť trestný čin a přestupek spolu úzce souvisí a některé znaky jsou shodné.

Přestupek –

Přestupkem je zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v tomto nebo jiném zákoně, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin. (Zákon č. 200/2000 Sb., §2)

Dále se v souvislosti s pojmem trestného činu objevují pojmy **provinění** a **čin jinak trestný**.

Provinění – jiný název pro trestný čin, pokud je spáchán mladistvým (Zákon č. 218/2003, §6)

Čin jinak trestný – pro společnost nebezpečný čin naplňující znaky skutkové podstaty trestného činu, který z důvodu nedostatku věku, přičetnosti nebo relativní přičetnosti v důsledku nedostatečné rozumové a mravní vyspělosti, není trestným činem – například pachatelem je dítě mladší patnácti let - podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže § 5 odst. 1) se může dítě mladší 15 let dopustit pouze činu jinak trestného. Nejde tedy ani o trestný čin, ani o provinění. (Zákon č. 218/2003, § 5 odst. 1)

Z uvedené definice vyplývá nutnost upřesnit pojem dítě a mladistvý, jak o nich hovoří zákon.

Dítě - Dítětem se rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak. (Zákon č. 40/2009 Sb., §126)

Dítě mladší patnácti let - ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnáctý rok věku. (Zákon č. 218/2003, § 2 c)

Mladistvý - ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku. (Zákon č. 218/2003, § 2 d)

Osoba blízká věku mladistvého – tento právní termín není přesně definován, v soudní praxi se jedná o osoby s plnou trestní odpovědností ve věku 18-24 let, kdy soud bere v úvahu individualitu dospívání každého jedince a na základě znaleckých posudků může být věk blízký věku mladistvého polehčující okolností.

Mládež – termín používaný pro souhrnné označení dětí mladších patnácti let a mladistvých v souladu s mezinárodními dokumenty. (Matoušek, 2003, s. 316)

1.2 Vývoj kriminality

Kriminalita úzce souvisí se stavem společnosti a jako nejzávažnější projev sociálně patologických jevů je v centru pozornosti společnosti již od starověku. První psaný zákoník Chammurabiho uplatňoval postih pachatelů ve smyslu zásad „oko za oko“ a „silnější nemá zraňovat slabšího“, kdy tyto principy platily pro každého bez ohledu na věk pachatele. Ve starověkém Římě se již v právu objevuje vymezení období dětství, které končilo v sedmi letech, a poté nastupovala odpovědnost za své jednání. Ve středověkém právu se objevily dva věkové stupně – nedospělost a dospělost, tato hranice se určovala úředním ohledáním dle tělesné vyspělosti. Nedospělost byla polehčující okolností, ale posuzována byla nejednotně. V roce 1532 Karel V. vydal Constitutio Criminalis Carolina, která obsahovala ustanovení o mírnějším posuzování trestných činů mládeže do 14 let. Poprvé na území českých zemí byli pro účely trestního řízení pachatelé podle věku kategorizováni v roce 1768 v Theresianě, kdy děti do 7 let nebyly trestně odpovědné vůbec, nedospělí do 14 let měli sníženou trestní odpovědnost a mladiství do 16 let již byli plně trestně odpovědní. Postupem času docházelo k posunutí hranic trestní odpovědnosti

a uznání nízkého věku jako polehčující okolnosti. V 19. století přichází změna – reformní hnutí za záchranu dítěte se snažilo o změnu zákonů tak, aby se s delikventními dětmi a mladistvými do 18 let zacházelo jinak než s dospělými pachateli. Hlavní ideou tohoto hnutí bylo vycházet z podrobné analýzy případu, dítě vychovávat a ne trestat. Praxe však byla jiná, tresty byly uskutečňovány často tvrdě a nekompromisně. Od roku 1909 se na území Rakouska vytvořily samostatné trestní soudy pro mladistvé, tohoto příkladu následovaly i ostatní evropské země jako Francie, Belgie, Španělsko a Holandsko. Se vznikem samostatného Československa byl přejet v českých zemích systém rakouského práva, kdy děti do 10 let byly trestně neodpovědné, osoby nedospělé ve věku 10-14 let byly trestně odpovědné a jejich zločiny byly trestány jako přestupky dospělých a osoby starší 14 byly trestně odpovědné v celém rozsahu, pouze do 18 let byl vyloučen trest smrti či doživotí a při potrestání se přihlíželo k jejich věku. Na Slovensku a v Podkarpatské Rusi platilo právo uherské, které bylo poměrně složité a těžkopádné, děti do 12 let nebyly odpovědné vůbec, mladiství ve věku 12-18 let byli trestně odpovědní, ale trest smrti či doživotí u nich byl také vyloučen.

Sjednocení práva na celém území tehdejšího Československa přinesl zákon č. 48/1931 Sb. O trestním soudnictví nad mládeží, který rozlišil mládež na osoby nedospělé do 14 let věku, a osoby mladistvé do 18 let. Tento moderní zákon komplexně upravoval trestní řízení i možné odklony v trestním řízení, zcela jasně deklaroval upřednostnění výchovy před represí. To se promítalo i ve výběru soudců pro věci mládeže, kteří museli prokázat odborné pedagogické vzdělání. Jeho platnost byla bohužel narušena příchodem II. světové války, tzv. obdobím nesvobody. Po skončení tohoto období nesvobody opět nastoupil v platnost na celém území ČR, ale jen do roku 1950, kdy byl zrušen bez náhrady při změně trestního zákona podle vzoru SSSR. V nových trestních zákonících (v letech 1950, 1956 a poté z.č. 140/1961) byly možnosti úpravy trestního řízení ve věcech mládeže značně okleštěny, některé prvky se ovšem udržely – např. nižší sazby trestů, obligatorní obhajoba mladistvých, výchovně orientovaný průběh hlavního líčení, vznik nápravných zařízení pro mladistvé.

1.3 Současná právní úprava

Po roce 1989 pod vlivem politických změn začaly silit hlasy volající po samostatné zákonné úpravě trestního řízení týkajícího se mládeže, kdy po několika reformních novelách trestního zákoníku a trestního řádu teprve v roce 2003 byl přijat zákon č. 218/2003, O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, (dále jen zkrácený název Zákon o soudnictví ve věcech mládeže) s platností od 1.1.2004. Koncepce tohoto zákona jako komplexní normy určené pro děti a mladistvé. V uvedeném zákoně je kladen důraz na výchovnou stránku opatření, také na důkladnou ochranu údajů o dětech a mladistvých, objevuje se pojem relativní trestní odpovědnost, klade se důraz na prvky tzv. „restorativní justice“ - prvořadým cílem je obnova deliktem poškozených mezilidských a sociálních vztahů.

Snahy o sladění českého trestního práva se zásadami evropského práva a zdůraznění významu hodnot života a zdraví před majetkem pokračovaly, kdy dne 1. ledna 2010 nabyl účinnosti nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb. a současně byl zrušen původní trestní zákon č. 140/1961. Nový trestní zákoník přinesl některé nové skutkové podstaty trestných činů.

Je patrná změna v přístupu k trestněprávní ochraně významných společenských zájmů. Preference základních lidských práv a svobody nad ostatními zájmy se odrazila v novém pořadí jednotlivých hlav zvláštní části zákoníku. Pojmy z právní teorie jsou přímo zakotveny v jednotlivých ustanoveních obecné části trestního zákoníku, jsou také zavedeny nové alternativní tresty – domácí vězení nebo zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, které se mohou uplatnit zejména při postihu specifické kriminality.

1.3.1 Odklony trestního řízení

Od roku 1993 jsou součástí našeho právního řádu tzv. odklony v trestním řízení :

- možnost podmíněného zastavení trestního stíhání podle § 307 a násl. trestního řádu (v platnosti od 1.1.1994),
- podmíněné odložení návrhu na potrestání podle § 179g a násl. trestního řádu (v platnosti od 1.7.2004),

- narovnání podle § 309 a násl. trestního řádu (v platnosti od 1.9.1995),
- odložení věci podle § 179c/2f) trestního řádu (v platnosti od 1.7.2004),
- odstoupení od trestního stíhání podle § 70 zák. č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže (v platnosti od 1.1.2004) .

V řízení o provinění, na které trestní zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta, může soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce z důvodu chybějícího veřejného zájmu na dalším stíhání mladistvého a s přihlédnutím k stupni nebezpečnosti provinění pro společnost a osobě mladistvého odstoupit od trestního stíhání mladistvého, jestliže

- a) trestní stíhání není účelné a
- b) potrestání není nutné k odvrácení mladistvého od páčání dalších provinění.
(Zákon č. 218/2003 Sb., § 70 odst. 1)

Smyslem odklonů je zejména rychlejší a efektivnější vyřízení k tomu vhodných případů, které nevyžadují z hlediska účelu trestního řízení projednání věci před soudem v hlavním líčení. Do obecných podmínek pro možnost použití alternativních způsobů trestního řízení patří především menší závažnost projednávaného trestného činu (v případě mladistvých provinění), jeho skutková a právní jednoduchost, dále souhlas zainteresovaných stran (poškozený, pachatel), prokázání spáchání trestného činu obviněným dosud opatřenými důkazy a přiznání, připravenost obviněného ke spolupráci při své resocializaci a náhrada způsobené škody, případně jiný způsob nápravy následku trestného činu, pokud je to možné. Obviněným pachatelům je tak nabídnuto vyřízení věci způsobem podstatně mírnějším a méně zatěžujícím, než je u klasického vyřízení věci. Upřímná lítost projevená obviněným, odčinění újmy vzniklé trestným činem (proviněním v případě mladistvého pachatele) a urovnání vzniklých vztahů s jinými zúčastněnými osobami (stranami trestního řízení) je z hlediska společenského zájmu považováno za vhodnější a užitečnější než působení trestu. Vyřízením věci v rámci výše popsaných odklonů je dosaženo potřebného preventivního a výchovného účinku na obviněného, který si uvědomil důsledky svého jednání a přijal odpovědnost za své protiprávní jednání. Aplikace odklonů se jeví odůvodněná zejména v případech mladistvých prvopachatelů,

kdy je výrazně omezen negativní vliv vazby a trestu odnětí svobody na nezralou osobnost nedospělého pachatele.

Právní úpravě trestního řízení pro mladistvé věkou měrou přispívá Probační a mediační služba ČR, proto zde uvedu definici pojmů probace a mediace.

Probace – Probačí se pro účely tohoto zákona rozumí organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným dále jen "obviněný"), kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů. (Zákon č. 257/2000 Sb., §2 odst.1)

Mediace - Mediací se pro účely tohoto zákona rozumí mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením. Mediáci lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného. (Zákon č. 257/2000 Sb., §2 odst.2)

1.4 Věkové rozložení kriminality v ČR

Statistické údaje kriminality dětí a mládeže zaznamenaly v roce 2013 oproti roku 2012 opět pokles, a to jak u dětí mladších 15 let, tak u mladistvých. Pokles registrované kriminality mládeže představuje již dlouhodobý trend. Velká část majetkových deliktů mládeže se však řadí do kategorie přestupků (škoda do 5 tis. Kč), takže není do statistiky zahrnuta. Procentuální pokles podílu dětí a mládeže proti počtu stíhaných osob byl zjevně ovlivněn i amnestií prezidenta Klause z 1.1.2013. Konkrétní čísla z policejních statistik jsou uvedeny v následující tabulce. (Tab. č. 1)

Tab. č.1 Porovnání trestné činnosti dětí a mladistvých v letech 2012 a 2013

	Děti mladší 15 let	Mladiství
Trestných činů celkem v r.2013	1 286	3 845
Pokles oproti roku 2012	(-177)	(-868)
Podíl na celkovém počtu stíhaných a vyšetřovaných osob 2013	1,06 %	2,50%
Pokles oproti roku 2012	0,15 %	0,58 %
Počet objasněných vražd v roce 2013	3	7
Nárůst oproti roku 2012	1	5

Zdroj : autor, s využitím údajů [online]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>

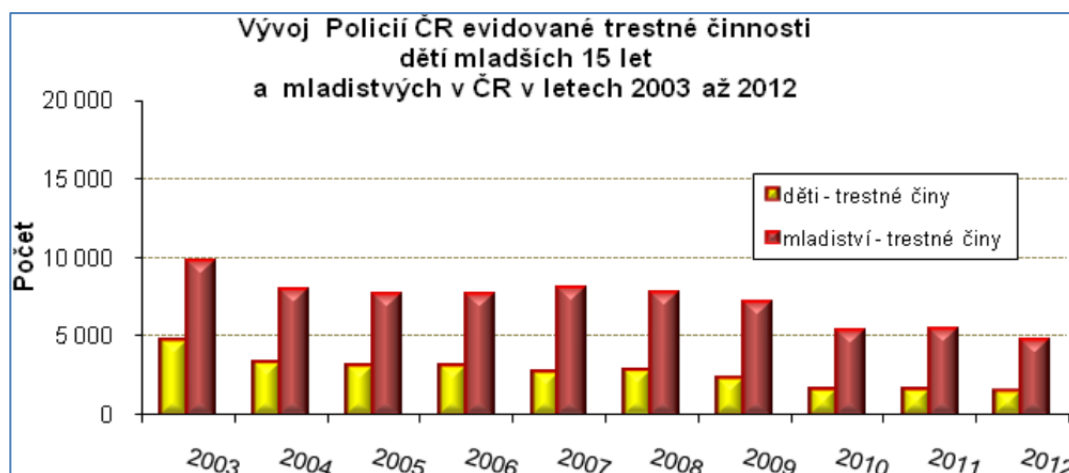
Varovným signálem může být poměrně vysoký podíl mladistvých mezi pachateli loupeží, který činí 16,19%. Zde je naopak stoupající tendence, a roste i míra brutality jednání pachatelů. Statistika potvrzuje, že děti i mladiství se dopouštějí převážně majetkových provinění, zejména krádeží a krádeží vloupáním, loupeží a ublížení na zdraví a ostatní kriminality (např. dopravní nehody, maření výkonu úředního rozhodnutí, sprejerství, nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek atd.)

Z celkového počtu 172 objasněných vražd v roce 2013 spáchali mladiství 7 skutků a děti do 15 let 3 vraždy, konkrétněji se jednalo o jednu vraždu loupežnou, jednu vraždu se sexuálním motivem a ve 4 případech byly motivem osobní vztahy. Veřejností otřásl zejména případ patnáctileté Petry z Jihlavy, kterou pachatel (20 let) vyhodil z okna, a zraněnou poté se dvěma kamarády brutálním způsobem zavraždili.

Během posledních deseti let bylo nejvíce vražd spácháno dětmi i mladistvými v roce 2004 (u dětí 4 vraždy a 12 vražd u mladistvých.)

Podle následujícího grafu (Graf č.1) se potvrzuje klesající tendence u registrované kriminality mládeže

Graf č.1 Vývoj trestné činnosti dětí a mladistvých

Zdroj: [online]. [cit. 2014-03-29]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>

Podle poznatků Policie ČR si pachatelé z řad mládeže častokrát nepřipouštějí strach z nepříznivého následku, který hrozí po spáchání provinění či činu jinak trestného. Jsou přesvědčeni, že dodržování zákonů či jakýchkoliv jiných pravidel obecně je pro ně nevýhodné. Kromě nejrozšířenější majetkové trestné činnosti se stále více prosazuje u dětí trestná činnost páchaná prostřednictvím internetu, např. porušování autorských práv, šíření a přechovávání pornografie či podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod. Zejména ve velkých městských aglomeracích se nedaří snižovat rostoucí podíl mládeže na užívání, ale zvláště na distribuci i výrobě omamných a psychotropních látek a jedů a závislosti na alkoholu. Stejně tak je patrný vzestup počtu osob z řad závislých narkomanů, kteří k páchaní trestné činnosti mládež zneužívají. Rovněž byly zaznamenány případy intoxikace nezletilých alkoholem s nutností hospitalizace.

1.5 Specifika kriminality mládeže

Kriminalita dětí a mladistvých je v mnoha ohledech specifická, objekt i způsob páchaní trestné činnosti je výrazně determinován věkem a zkušenostmi pachatelů. Podle dlouhodobých statistik MV ČR vede majetková kriminalita (krádeže a vloupání tvoří více než $\frac{3}{4}$ celkového počtu trestných činů mládeže), následuje násilná trestná činnost (převážně loupeže a ublížení na zdraví) a významný podíl mladistvých je na úseku mravnostní kriminality (převažuje pohlavní zneužívání).

„Pro věkovou kategorii dětí a mladistvých je při páchání trestné činnosti dlouhodobě potvrzováno:

- *využití somatických znaků pachatel, např. větší síla, rychlost*
- *nedokonalá příprava, často neplánovaná, nedostatečná, a použití nevhodných nástrojů*
- *nad rozumovou motivací převládají motivace emotivní, impulzivní pod vlivem momentální situace.“* (Zoubková, 2004, s. 102)

Policejní statistiky za poslední roky uvádí následující pořadí nejčastějších skutků majetkové kriminality mládeže (řazeno od nejčastějších po méně časté)

- krádeže věcí z automobilů
- krádeže automobilů a motocyklů
- podvody
- krádeže kol
- vloupání do chat a rekreačních objektů
- vloupání do bytů
- zpronevěra
- krádeže v bytech
- vloupání do obchodů
- vloupání do restaurací

2 PREVENCE KRIMINALITY MLÁDEŽE

„Prevenici kriminality je třeba chápat jako soubor aktivit, vyvíjených státními, veřejnoprávními i soukromoprávními subjekty, směřujícími ke kontrole kriminality i ke snížení strachu z ní.“ (Protivínský, 1999, s. 7)

2.1 Výchozí pojmy

Pojem prevence má základ v latinském výrazu *praeventus*, což znamená zákrok předem. Účinná prevence kriminality tedy (v ideálním případě) eliminuje trestnou činnost před jejím počátkem, popř. pokračováním. Jedná se o komplex opatření, která můžeme rozdělit na prevenci sociální, situační, pomoc obětem trestných činů atd.

„Preventivní aktivity cílené proti kriminalitě mládeže vždy a v celém spektru vyžadují respektování základních práv dětí ...“ (Zoubková, 2001, s. 42)

Prevence kriminality mládeže je zaměřena na mládež, kterou jsme již na počátku definovali jako děti mladší 15 let a mladistvé. Použitím pojmu mládež ve smyslu nedospělé osoby je zvýrazněna potřeba komplexnosti řešení problému a nutnost jiného přístupu než k osobám dospělým, které již jsou schopny si důsledky svého jednání uvědomit a nést za ně plnou odpovědnost.

2.2 Strategie a úrovně prevence

Veřejnost ve většině případů spojuje preventivní opatření s působením trestního práva a jmenovitě s hrozbou trestu odnětí svobody. Praxe však ukazuje, že pouhá hrozba trestem nestačí k odvrácení protiprávního jednání. Případný trest přichází až dlouho po spáchání protispolečenského jednání a odstrašující účinek spíše než výše trestu má neodvratitelnost trestu – pachatel totiž při činu spoléhá na to, že nebude dopaden.

Obecně můžeme preventivní opatření rozdělit podle obsahu působení, a to na prevenci sociální, situační a viktimologickou. Každé obsahové členění má své tři fáze dle

dělení objektu – dosažené úrovně cílových skupin. Zde rozlišujeme prevenci na primární, sekundární a terciární- (viz. tabulka č. 2)

Tab. č.2 – *Klasifikace prevence*

PREVENCE	PRIMÁRNÍ	SEKUNDÁRNÍ	TERCIÁLNÍ
Druhy	Zaměřena na celou populaci	Zaměřena na rizikové skupiny	Zaměřena na osoby jež spáchaly TČ
SOCIÁLNÍ Orientovaná na společenské faktory Subjekty	Opatření směřující k podpoře hodnotového systému odmítajícího nezákonné jednání MŠMT, MPSV, MZ, MS, rodina, obce	Opatření zaměřená na konkrétní druhy rizikových skupin (dle věku, míry a druhu ohrožení, teritoria apod.) MPSV, MŠMT, MZ, obce	Opatření výchovná, trestní, ochranná a resocializační MS, MŠMT, MPSV, MZ, obce
SITUAČNÍ Orientovaná na omezování kriminogenních situací a na zvýšení pravděpodobnosti odhalení pachatele Subjekty	Informování o obraně proti kriminalitě MV, občané, obce	Opatření: - organizační (častější výskyt policistů v ulicích) - technická (monitorování a ochrana objektů) - ekonomická (snižování daní výrobcům bezp. techniky, bezp. službám, snížení poj. u dobře zabezpečených objektů) MV, občané, obce	Zvyšování objasnenosti tr. činů a zhoršení podmínek pro páchaní konkrétní kriminality, příp. ve vymezených teritoriích MV, občané, obce
VIKTIMNOSTI Orientovaná na bezpečné jednání Subjekty	Informování o nejčastějších druzích kriminality, správné chování při ohrožení TČ MV, MŠMT, MZ, občané, obce	Informování o možnostech ochrany před nejčastěji se vyskytující TČ MV, MŠMT, MZ, občané, obce	Psychologická, zdravotní, právní pomoc, poradenství a odškodňování obětí MZ, MPSV, MS, MV

Zdroj : Zoubková, 2004, s. 78

Prevence situační

Staré české přísloví říká: „Příležitost dělá zloděje“ a poměrně přesně vystihuje obsah pojmu tzv. situační prevence. Situační prevence se snaží o odstranění

kriminogenních situací, omezení příležitostí k páčání trestné činnosti a zvýšení pravděpodobnosti dopadení pachatele.

„Teorie situační prevence vychází z konkrétních poznatků o sociálně patologických jevech, druhu kriminality v časové a prostorové zákonitosti“ (Novotný, 2004, s. 180)

„U prevence situační je akcentováno její “aktuální” působení jak na odstraňování příležitostí k páčání deliktů spojené s globálním omezováním kriminogenních situací, tak jsou zmiňovány snahy o zvyšování rezistence obyvatelstva vůči kriminalitě a o zvýšení rizika dopadení a odhalení potencionálního pachatele, který si toto riziko musí také uvědomovat. Opatření situační prevence mají převážně charakter technický, organizační a administrativní. Opatření v rámci situační prevence jsou zpravidla rychleji realizovatelná, většinou však mají – bohužel – pouze krátkodobou účinnost.“ (Večerka, 1996, s. 13)

Při rozdělení situační prevence na sféry má **primární situační prevence** za úkol zlepšení bezpečnostní situace v celé společnosti, potažmo státu, a to zejména prostřednictvím ekonomických a informačních opatření, vycházejících z programu Republikového výboru pro prevenci kriminality. Efektivita primární situační prevence se obtížně vyhodnocuje, a stejně jako u sociální prevence jsou opatření finančně náročná.

Sekundární situační prevence sleduje bezpečnostní situaci v místech se zvýšeným rizikem protiprávního jednání, v komunitách a při havarijních situacích a to formou opatření:

- **organizačních** (více uniformovaných policistů v ulicích, systém Community Policing),
- **ekonomických** (např. slevy na pojistném při vyšším stupni zabezpečení majetku),
- **technických** (mříže, napojení objektů na Pult centrální ochrany, monitoring kamerovým zařízením atd.)

Tato forma je ekonomicky výhodná, vynaložené náklady přináší rychlé zlepšení situace, zejména při ovlivňování majetkové kriminality, snižování počtu a závažnosti dopravních nehod, pozitivní efekt trvá většinou jen po dobu účinnosti daného opatření.

Terciární situační prevence zastřešuje opatření související s objasňováním kriminality a bezpečnostní situací na konkrétních místech, zejména úzce cílená opatření ke zhoršení podmínek pro páčání konkrétní trestné činnosti, popřípadě ve vymezené oblasti. Efektivita těchto opatření je velmi dobře kontrolovatelná.

Prevence viktimnosti

„Prevence viktimnosti je založena na konceptech bezpečného chování, diferencovaného s ohledem na různé kriminální situace a psychickou připravenost ohrožených osob. V praxi jde o skupinové a individuální zdravotní, psychologické a právní poradenství, trénink v obranných strategiích a propagace technických možností ochrany před trestnou činností. Užívá metody sociální i situační prevence a to podle míry ohrožení na primární, sekundární i terciární úrovni.“ (Protivinský, 1999, s. 8)

Prevence viktimnosti na úrovni primární je zaměřena zejména na zvýšení obecné informovanosti o možnostech ochrany před nejčastěji se vyskytující formou kriminality a informace o správném chování občanů při setkání se s trestnou činností, na sekundární úrovni se jedná o cílené informace směřující ke konkrétní trestné činnosti nebo konkrétní skupině osob ohrožených touto činností. V terciární úrovni je obsahem veškerá pomoc a poradenství oběti trestného činu (právní, psychologická či zdravotní).

Prevence sociální

„Těžiště primární prevence spočívá v rodinách, ve školách a v místních společenstvích“ (Zoubková, 2004, s. 76)

Základní se jeví **sociální prevence**, chápána jako ovlivňování samotného procesu sociální integrace, a to aktivitami zaměřenými na změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek, které jsou považovány za klíčové příčiny páchaní kriminálního jednání. V prvním stádiu – tzv. **primární** – je zaměřena na širokou veřejnost a jedná se o pozitivní ovlivňování hodnotové orientace jedince či skupiny. Zahrnuje výchovné,

vzdělávací, osvětové a poradenské aktivity v širokém záběru, přesto nejdůležitějším a nejučinnějším prostředkem zůstává výchova v rodinách a školních zařízeních.

„Dobrá primární a sekundární prevence kriminality nemůže být tak specifická, aby bránila pouze budoucímu kriminálnímu chování dětí. Dobrá prevence musí předcházet všem typům sociálního selhání – kriminalitě, abúzu drog, odpadávání ze škol a z učebních poměrů, předčasným těhotenstvím, nákaze HIV virem atp.

Cílem primární prevence nemůže být pouhá absence sociálně patologických jevů, cílem musí být prevence sociálně příznivého chování, tj. chování, jež se neshlakuje s chováním protispolečenským. Jinak řečeno primární a sekundární prevence je nemyslitelná bez ohledu na hodnotovou orientaci dětí, bez podpory alternativních životních programů, odklánějících rizikové děti od styl života, který by mohl vést k jejich společenské degradaci.“ (Matoušek 2003, s. 267)

Účinnost jednotlivých opatření (efektivita) primární sociální prevence, většinou organizačně a finančně velmi náročných, se obtížně prokazuje a vyhodnocuje.

Sekundární sociální prevence – toto stádium je označováno za „včasnou identifikaci“, věnuje se rizikovým skupinám, tedy těm, u nichž je vyšší pravděpodobnost, že se stanou pachateli či oběťmi trestné činnosti.

„Prevence se zaměřuje i na rizikové faktory, které jsou v sociálním prostředí a v sociálních vztazích, ve kterých ohrožené osoby žijí“ (Zoubková, 2004, s. 76)

V této oblasti nachází uplatnění speciální sociální péče, zejména u záškoláctví, gamblerství, alkoholové a jiné závislosti. Předmětem jsou poradenské a vzdělávací aktivity sociální péče realizované prostřednictvím pedagogicko psychologických poraden, sociálních kurátorů či výchovných poradců. Účinnost jednotlivých opatření sekundární sociální prevence je poměrně dobře zjiřitelná.

Sociální prevence terciární – se zaměřuje již na odbornou, profesionální pomoc. Společnost se snaží nepřizpůsobivé jedince neutralizovat, a to jednak úsilím o zmírnění či odvrácení nepřizpůsobivého vlivu prostředí, jednak se pomocí různých intervenčních aktivit snaží o alespoň částečnou nápravu narušeného dítěte. Objektem působení je pachatel, který spáchal kriminální čin, včetně začínajících recidivistů. Zde je již naprosto nutná reedukace

tohoto kriminálního chování a případně resocializace v závislosti na konkrétním kriminálním narušení jedince. Mezi subjekty poskytující tuto péči patří obce, ministerstva spravedlnosti, školství a sociálních věcí. Účelem těchto aktivit společně s intervenčními programy je motivovat jedince s kriminální minulostí ke vzdělávání, získání odborné kvalifikace a vedení řádného způsobu života, tedy zabránit recidivě kriminálního jednání. Účinnost jednotlivých opatření terciární sociální prevence se velmi dobře prokazuje a vyhodnocuje.

2.3 Prevence kriminality v ČR

Prevence kriminality není záležitost několika posledních let, již v minulém režimu se objevila snaha o to, aby trestní řízení a trest měly za výsledek nápravu pachatele, a nebyly pouhou odplatou za jeho protiprávní jednání. Raketový nárůst kriminality po roce 1990 vyvolal diskuzi o možných a zejména účinných způsobech ovlivnění kriminality, což vládu ČR v roce 1993 vedlo k vytvoření Republikového výboru pro prevenci kriminality.

Republikový výbor pro prevenci kriminality (dále jen Republikový výbor) je meziresortní iniciační, koordinační a metodický orgán zřízený při Ministerstvu vnitra usnesením vlády ze dne 3. 11. 1993 č. 617. Řídí se statutem a jednacím řádem schváleným vládou České republiky. Schází se zpravidla 1x měsíčně a řídí se plánem činnosti.

Předmětem činnosti Republikového výboru je vytváření koncepce preventivní politiky vlády České republiky na meziresortní úrovni a její konkretizace na úrovni místní. Současně nese gesci za zpracování materiálů pro jednání vlády České republiky z oblasti prevence kriminality. Schvaluje žádosti o dotace na projekty prevence kriminality předložené městy, včetně výše finančních prostředků vyčleněných v kapitole státního rozpočtu Ministerstvo vnitra.

Republikový výbor má 19 členů. Činnost sekretariátu zajišťuje odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra. Předsedou Republikového výboru je ministr vnitra, výkonným místopředsedou je 1. náměstek ministra vnitra. Dalšími členy jsou zástupci:

- Ministerstva vnitra
- Ministerstva financí
- Ministerstva obrany
- Ministerstva práce a sociálních věcí – odbor rodinné politiky
- Ministerstva práce a sociálních věcí – odbor sociálních služeb
- Ministerstva pro místní rozvoj
- Ministerstva spravedlnosti
- Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy
- Ministerstva zdravotnictví
- Nejvyššího státního zastupitelství
- Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky
- Institutu pro kriminologii a sociální prevenci
- Policejního prezidia České republiky
- Probační a mediační služby České republiky
- Rady vlády České republiky pro záležitosti romské komunity
- Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky
- Soudcovské unie České republiky

Jako poradní orgán Republikového výboru byla zřízena Komise pro výběr projektů Městského programu prevence kriminality k poskytování dotací ze státního rozpočtu. Výsledkem meziresortní spolupráce je vybudovaný systém prevence kriminality v České republice, který se opírá o resortní preventivní programy, programy prevence kriminality na místní úrovni, aktivity Policie ČR, nestátních neziskových organizací i podnikatelských subjektů.

Při vzniku Republikového výboru byla vytvořena struktura prevence kriminality a sociální prevence, a rozděleny úkoly, za jejichž plnění odpovídá stát, jednotlivé rezorty, obce a občané. Stanovená koncepce preventivních aktivit je cílena na jedince – pachatele, oběť trestného činu. Rezorty státní správy mají za úkol vytvořit legislativní a koncepční rámec preventivních aktivit ve své oblasti, obce mají nezastupitelné místo při aktivním zapojení občanů do jednotlivých opatření. (Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/rvppk-republikovy-vybor-pro-prevenci-kriminality.aspx>)

Za nejefektivnější a nejučinnější byly dle poznatků z okolních zemí stanoveny **komplexní programy na místní úrovni**, zaměřené zejména na dvě oblasti:

- první z nich je **soubor opatření na úseku primární sociální prevence**, mající za úkol změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek prostředí, ze kterého se rekrutují pachatelé trestné činnosti,
- druhou oblastí je **situační prevence** ke znesnadnění páchaní trestné činnosti a zvýšení objasňovacího trestných činů.

Po vzniku Republikového výboru byly vytvořeny další mezirezortní orgány, které se zabývají specifickými problémy prevence sociálně patologických jevů, z nichž k nejvýznamnějším patří Protidrogová komise.

Rezortní programy prevence sociálně patologických jevů vychází z kompetencí jednotlivých ministerstev a podle toho jsou určeny priority a rozsah opatření. Těžiště aktivit jednotlivých rezortů spočívají:

Ministerstvo vnitra – vytváří systém a koncepci prevence kriminality, dále metodiku součinnostních preventivních programů na místní úrovni, nese odpovědnost na úseku situační prevence kriminality a zajišťuje mezinárodní spolupráci v oblasti prevence kriminality.

Ministerstvo spravedlnosti - řídí Institut pro kriminologii a sociální prevenci, který se podílí na realizaci výzkumů a teoretických prací v oblasti sociálně patologických jevů. Další oblastí je úprava zacházení s pachateli trestných činů během trestního řízení a také s odsouzenými po jeho skončení.

Ministerstvo zdravotnictví – zejména depistáž ohrožených dětí včetně zdravotní a psychologické pomoci, terapie patologických závislostí a podpora nevládních organizací zabývajících se pomocí týraným a zneužívaným dětem, obětem trestných činů – např. Bílý kruh bezpečí.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy – hlavním úkolem je primární sociální prevence na školách, sociálně výchovné působení a vytváření podmínek pro trávení volného času dětí a mládeže, podpora nestátních organizací v aktivitách sociální prevence.

Ministerstvo práce a sociálních věcí – zaměřuje se na sekundární a terciární prevenci kriminality ve skupině sociálně rizikových rodin a jedinců, také v podpoře rekvalifikace a

při vytváření pracovních příležitostí pro rizikové skupiny osob, podporuje nestátní organizace zabývající se pomocí lidem v nouzi. [online]. [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/rvppk>

Ideální stav nastává, když programy situační a sociální prevence se prolínají ve všech sférách – primární, sekundární a terciární a navzájem se doplňují. To je ovšem v současné hospodářské a vnitropolitické situaci čím dál hůře dosažitelné, zejména vzhledem k ekonomické náročnosti opatření a tomu, že výsledky primárních preventivních opatření se neprojeví ihned, ale jedná se o dlouhodobé procesy ve společnosti.

2.4 Specifika prevence kriminality mládeže

Vhodnou preventivní strategii je nutno volit dle cílové skupiny, prostředí a okruhu osob, kde má být prevence ve vztahu k dítěti uskutečňována. Je nutné jasně definovat cílovou skupinu, specifika jedince a vytyčit si dílčí úkoly vedoucí k žádanému zlepšení. Efektivita preventivních opatření je silně závislá na prostředí, v němž se jedinec či cílová skupina zdržuje.

„Cílové skupiny mohou být:

- hyperaktivní děti*
- děti selhávající ve škole*
- děti s poruchami chování*
- děti zneužívané a týrané v rodinách*
- děti z dysfunkčních rodin*
- děti ze čtvrtí, kde je vysoká úroveň kriminality*
- děti z rodin žijících pod hranicí životního minima*
- děti z rodin, kde chybí otec*
- děti s nedelikventním jednáním*
- populace všech rodičů v komunitě“ (Matoušek, 2003, s. 267)*

Každé preventivní opatření by tedy mělo být organizováno a projektováno tak, aby při hodnocení byla zřejmá efektivita preventivních aktivit. Cílové skupině musí odpovídat i forma těchto aktivit, strohé sdělení informací o kriminalitě a hrozících trestech stěží zaujme přemýšlivé gymnazisty, pro děti na I. stupni základní školy je vhodnější interaktivní program rozdělený do časově omezených bloků, při kterém se vydrží soustředit a je ozvláštněn například ukázkami práce psůvodů. Nejen děti, ale i mládež zohledňuje, kdo tyto informace poskytuje a jakým způsobem.

Diagnostice cílové skupiny, jejím potřebám a zvláštnostem, je nutné věnovat zvýšenou pozornost, nabízí se možnost využít služeb a znalostí odborníků. Jedním z odborných odvětví zabývajících se diagnostikováním jedince a skupiny je klinická psychologie.

„Nelze ji pochopit jen jako aplikaci psychologických věd. Musíme v ní vidět i odpověď na potřeby a požadavky společnosti, která před našima očima prochází prudkými změnami.“ (Říčan, 1997, s. 22)

Zde bych chtěl zmínit probační a resocializační program „**Krok za krokem**“, který již několik let funguje v kyjovském regionu. Realizátorem je občanské sdružení Krok spolupracující zejména s PMS a sociálními odbory městských úřadů (Kyjov, Hodonín, Břeclav). Tento probační program je schválený ministrem spravedlnosti a zapsaný do seznamu probačních programů podle §17 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb. Program si klade za cíl dosáhnout vhodným působením na klienty změny kvality jejich života, směřuje k prevenci kriminality, resp. recidivy trestné činnosti. V rámci programu by měl klient nalézt společenské uplatnění tak, aby dokázal vést řádný život. Klient je motivován a podporován k přijetí osobní odpovědnosti za své jednání, včetně získání náhledu na společenské následky své trestné činnosti a přijetí odpovědnosti za škodu způsobenou jeho trestnou činností. Aktivní zapojení klienta vede k uvědomění si a posílení odpovědnosti za svůj život. Program pomáhá klientovi odstranit nevhodné sociální návyky a vytvořit si návyky nové. Projekt je zaměřen zejména na prvopachatele, u nichž je předpoklad úspěšné resocializace nejvyšší. Realizaci výběru vhodných klientů má na starosti PMS, která doporučuje jedince k zařazení do programu. Vybraní jedinci musí se zařazením do programu dobrovolně souhlasit, a to i v případech nařízení ochranného opatření soudem. V průběhu programu se využívá skupinová terapie, ale klienti mají

možnost využít i individuální terapie, popřípadě krizové intervence vyškolených pracovníků.

3 VOLNÝ ČAS

Když někdo vysloví pojem „volný čas“, většina lidí si představí aktivity, které vykonávají rádi, dobrovolně, při kterých si odpočinou a relaxují. Volný čas může znamenat ale i problémy a rizika, může dojít k vážnému ohrožení jedince i jeho okolí. Děti a mládež při zahánění nudy mohou svými aktivitami ohrozit sebe i ostatní, např. zneužíváním návykových látek, porušováním zákona – zde jsou na vzestupu násilné trestné činy a majetková kriminalita. Velmi rizikovým obdobím je období adolescence, kdy malý kamínek může strhnout velkou lavinu.

Dle mého názoru, v tomto období je potřebná a nezastupitelná kvalitní výchova dětí a mládeže ve volném čase, která má nepochybně silný preventivní účinek. Podstatný vliv na chování jedince a na způsob využití volného času má zejména rodina, ale výrazně působí i další sociální skupiny - vrstevníci, škola, zájmové kroužky. Racionální využití volného času dětí a mládeže je v zájmu celé společnosti.

3.1 Definice pojmu volný čas

Volný čas (angl. leisure time) je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. *..“přesnější a úplnější je však jeho charakteristika jako činnosti, do níž člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení.“* (Hofbauer, 2004, s. 13)

Samotný pojem volného času i příslušná terminologie souvisí se stavem společnosti, zejména s její ekonomickou stabilitou a výkonností. Přestože se tento pojem používá v poslední době velmi často, nejedná se o žádnou novinku - soška Věstonické Venuše potvrzuje, že již před dávnými věky, si člověk našel čas věnovat se něčemu jinému než lovu, práci a rozmnožování.

Šerák (2009) uvádí, že z historického pohledu se teorií využití volného času zabýval již Aristoteles, jehož názory ovlivnily další filozofy – v Utopii Thomase More, v Campanellově Slunečním státu i v Baconově Nové Atlantidě se občané žijící v ideálním světě po práci věnují studiu a vzdělávání. V těchto teoriích je volný čas vnímán jako

protiklad práce, jako negace pracovní činnosti, která má tři základní funkce – odpočinek jako zdroj regenerace pracovní síly, zábavu jako zdroj regenerace duševních sil a rozvoj osobnosti jako spoluúčast na vytváření kultury.

V minulém století byl v souvislosti s volným časem kladen důraz zejména na funkci regenerační a rekreační, význam volného času jedince se hodnotil přínosem pro společnost. V poslední době se dostal do popředí zájem jedince, soustředění se na své vlastní já, hledání vlastní identity.

„Volný čas se stal společenskou hodnotou, ale zároveň i předmětem obchodu a součástí masové kultury... Výsledkem je průmyslové vytváření kulturních produktů, homogenizace kulturních projevů a pokles k nízkému vkusu.“ (M. Šerák, 2009, s. 42)

Média, zejména televize a internet, silnou měrou přispěla ke vzniku tzv. průmyslu volného času, který se stal silnou a dále se rozvíjející součástí ekonomiky společnosti.

Volný čas a způsob jeho využití je ovlivněn množstvím faktorů, základními se jeví věk, pohlaví, sociální skupina, bydliště (město x venkov), profese či vzdělání.

„Náplň volného času vychází primárně z faktoru dostatečného blahobytu, a proto se diferencovaněji rozvíjí až v podmínkách bohaté společnosti.“ (M. Šerák, 2009, s. 37)

První setkání jedince s využitím volného času nastává samozřejmě v rodině, která jako primární sociální skupina je rozhodující pro vznik postoje a návyků k trávení volného času. Mezi základní vlivy patří úplnost a velikost rodiny, soužití více generací, životní úroveň a status rodiny. Formující vliv má rovněž způsob realizace volného času v rodině, postoje a výchovné působení rodičů vzhledem k volnočasovým aktivitám dětí.

Volnočasové aktivity dětí a mládeže mají velmi významnou úlohu při spoluvytváření osobnosti mladého člověka a silně ovlivňují jeho pozitivní socializaci.

V minulosti jsme se již několikrát přesvědčili, že snížení kvality volnočasových aktivit u mladé generace vede k nárůstu negativních společenských jevů. Pokud společnost nezabezpečí kvalitní využití volného času dětí i mládeže, při snaze uniknout stereotypu a

nudě může vést mládež svou zábavu až ke společensky a morálně nepřijatelnému chování. Společnost by měla být zainteresována na tom, jak děti a mládež svůj čas prožívají. Neovlivňování způsobů využití volného času a absence výchovy k jeho pozitivnímu využívání ze strany společnosti, nebo ponechání této oblasti výlučně komerční bázi by mělo nedozírné následky.

3.2 Formy aktivit volného času

Z pedagogického hlediska rozlišujeme u volnočasových aktivit dětí a mládeže tři dimenze:

- **výchova ve volném čase** – samotné využívání volného času smysluplnými aktivitami (rekreační nebo výchovně edukačními),
- **výchova prostřednictvím aktivit volného času** – utváří individuální rysy účastníka činnosti, současně spolupůsobí na ostatní jedince ve skupině, podílí se na veřejném životě. Východiskem i cílem aktivit je osvojení si nových znalostí, poznatků, kompetencí v oblasti volného času
- **výchova k volnému času** – reflexe trávení volného času, pomáhá vytvářet správné návyky pro budoucí využívání volného času – seznámí jedince s možnostmi zájmových kroužků, pomáhá najít s využitím vlastních zkušeností z různých oborů tu oblast zájmové činnosti, která jedinci umožní uspokojení potřeb a pozitivně ovlivňuje jeho seberealizaci

Hofbauer(2004, s.21) uvádí, že výchovné působení ve volném čase je také možno rozdělit z hlediska míry organizovanosti na činnosti :

Spontánní – individuální nebo skupinová – otevřené aktivity všem zájemcům, např. na hřišti, v čítárnách, nízkoprahové kluby - nemají stanoven čas začátku ani konce, pedagogický pracovník vystupuje pouze jako rádce, konzultant

Příležitostná - jednorázové i opakující se organizované akce, přímo řízené pedagogem, časově ohraničené, např. zájezdy, tábory, soutěže...

Pravidelná – celoroční činnost v pravidelných intervalech, pod dohledem kvalifikovaného vedoucího (kroužky, sportovní kluby, kurzy...)

3.3 Význam volnočasových aktivit v prevenci kriminality

„Činnosti ve volném čase konané na základě dobrovolné účasti a vhodným pedagogickým způsobem motivované a usměrňované poskytují příležitost pro rozvoj všech stránek osobnosti, tělesných a duševních vlastností i sociálních vztahů“ (Pávková, 2002, s. 17).

Dětem a adolescentům chybí dostatek zkušeností, zejména se nedovedou zorientovat v nepřeberném množství oblastí zájmových činností. Aniž si to uvědomují, vyžadují citlivé vedení, které musí splňovat následující požadavky – musí být nenásilné, nabízené činnosti pestré a pro děti přitažlivé, a v neposlední řadě by měla být účast dětí v nich dobrovolná. Míra, s jakou můžeme provádět ovlivňování volného času, závisí především na stáří dítěte, na jeho mentální zralosti a velkou měrou se podílí charakter rodinné výchovy.

„Pedagogické ovlivňování volného času by mělo podporovat aktivitu dětí a mládeže, poskytovat prostor pro jejich spontaneitu, uspokojovat potřeby nových dojmů, seberealizace, sociálních kontaktů, kladné citové odezvy, ale poskytovat i pocit bezpečí a jistoty.“ (Pávková, 2002, s. 17).

Můžeme s určitostí tvrdit, že děti mají k dispozici poměrně více volného času než dospělí. Rovněž prostředí, kde mládež a děti tráví svůj volný čas, je více rozmanité. Nejčastěji to jsou domácí prostředí (dům nebo byt, kde žije rodina), škola či školské zařízení (školní družina, školní klub), různá zařízení pro volnočasové aktivity po vyučování (domy dětí a mládeže, domovy mládeže, stanice zájmových činností), sportovní, zájmové a společenské organizace a instituce, a veřejná prostranství (ulice, parky, hřiště, areály zdraví, přírodní prostředí, kavárny, herny...).

Mnoho mladých tráví volné chvíle často bez jakéhokoliv dozoru dospělých. Tato situace ovšem není přínosnou pro úspěšnou výchovu dětí a může ohrozit jejich bezpečnost.

V současnosti tvoří velkou část nezaměstnaných mládež, negativní vliv na jejich psychiku má i nelehké hledání prvního zaměstnání.

Volný čas a způsob jeho využití je u mládeže ovlivněn především sociálním prostředím, primárně rodinou a kolektivem vrstevníků.

Základní a nejsilnější je nepochybně vliv primární socializační skupiny - rodiny. Volný čas využitý ke společně prováděné činnosti posiluje významně rodinné vztahy a naplňuje citové potřeby dětí. Výchovu dětí ve volném čase rodina sice nedokáže v plné míře zabezpečit, ale má možnosti, jak ji nasměrovat a ovlivnit.

„Posláním pedagogiky volného času je analyzovat dosavadní vývoj právě uvedených oblastí, vnášet do nich nové podněty a iniciativy a harmonizovat jejich řešení, děti a mladé lidi uschopňovat k tomu, aby se za pomoci dospělých (rodičů, vychovatelů, animátorů) a později i samostatně učili vhodné aktivity a realizační způsoby správně volit a zvládat tak, aby byly ve prospěch rozvoje jich samých, jejich sociálního okolí, společnosti, přírody.“ (Hofbauer, 2004, s.18)

Další uznávaný autor, který se zasadil o vznik a rozvoj pedagogiky volného času, M. Vážanský, se odvolává na výzkumy P. Saka a uvádí „... volný čas a jeho obsah významným způsobem ovlivňují tendence k sociálně patologickým jevům u mládeže či naopak rozvoj talentu a aktivní životní styl. .... Těžiště tvorby životního stylu spadá přibližně do věku šestnácti let, v němž se utvářejí kulturní volnočasová zaměření.“ (Vážanský, 1995, s. 27)

Aktivní trávení volného času mládeže je tedy chápáno jako jedna z podmínek, která ve svém důsledku přispívá k pozitivní socializaci a zvýšení odolnosti proti sociálně patologickému chování.

„Těžiště současného chápání výchovy nespočívá v dílčích prvcích, nýbrž v celistvém, dialektickém pojetí humanistické výchovy. Princip humanizace požaduje harmonický rozvoj každého jedince, celé společnosti i přírodního životního prostředí.“ (Vážanský, 1995, s. 27)

Výsledkem uvedených požadavků by měl být člověk harmonicky integrující fyzickou a duševní stránku v jeden celek. Této cíle se snaží, snad poněkud jinou cestou, dosáhnout bojová umění pocházející z Dálného východu, o kterých se zmíním v kapitole věnované sportu.

3.4 Působení školy a neziskových organizací na trávení volného času

U dětí a adolescentů v průběhu jejich vývoje dochází postupně k osamostatňování, průběžně navazují nové kontakty a poznávají nová prostředí (mateřská škola, základní a střední škola, zájmové kroužky, sportovní kluby apod.). Jejich potřeby, aktivity a zájmy začínají přesahovat rámec rodiny. Rodina zcela logicky nedokáže naplnit potřeby dětí na sdružování se ve vrstevnických skupinách.

Nedostatky a mezery působení rodinného prostředí může, ale jen do jisté míry, nahrazovat škola, která má zásadní podíl na vytvoření si aktivního nebo pasivního přístupu dětí a mládeže ke způsobu trávení volného času.

Školní výuka by měla přesahovat i do mimoškolního života žáka. Jedinec by měl kromě vědomostí si osvojit další pro život důležité návyky, které obvykle označujeme jako morálku – úcta k lidskému životu, smysl pro zdravý životní styl, zodpovědnost za své jednání, respektování pravidel aj. Tento pozitivní vliv na žáky by se projevil ve snížení patologických jevů jako záškoláctví, agresivity, drogové závislosti, gamblerství, závislosti na virtuální droze atd. Nabízí se tvrzení, že ti žáci, kteří získali požadovaný vztah k smysluplným volnočasovým aktivitám, budou odolnější proti patologickým formám chování. Také jsou často lépe připravení na vyučování, díky čemuž dosahují lepších studijních výsledků.

Domnívám se, že již žáci osmých a devátých tříd ZŠ a studenti na středních školách jsou příliš vedeni směrem k co nejrychlejšímu včlenění do soukolí fungování dnešní materiálně zaměřené společnosti vyžadující, aby si studenti již od počátku vzdělávacího procesu osvojovali teoretické a praktické poznatky ze světa informačních technologií, což někdy může vést k jednostranně zaměřenému vývoji osobnosti.

Etika a morálka se objevily v učebních osnovách, hodnotovou orientaci jedince však ovlivňují nejvíce ostatní sociální skupiny – rodina, vrstevníci. Jednoduše tak může docházet k tomu, že své unfair jednání člověk ospravedlňuje slovy „účel světí prostředky“ nebo „když se kácí les, lítají třísky“.

Zastávám názor, že škola může prostřednictvím stávajících pedagogických pracovníků a přesně cílenou nabídkou volnočasových aktivit výchovně působit na žáky. Mohla a měla by totiž přebrat zodpovědnost za volnočasové aktivity svých žáků ve smyslu

inspirování, poskytnutí vhodných prostor a nabízení smysluplných činností. Je zřejmé, že nelze ve škole nahradit výchovnou funkci rodiny, ale lze na ni navázat a vhodným způsobem ji doplnit. Zejména výuka tělesné výchovy má možnost směřovat k tomu, aby si žák oblíbil sportovní aktivity a pokračoval v nich i ve svém volném čase. Takové aktivity školy cílené k pozitivnímu trávení volného času by se mohlo projevit v rozšíření možností sportovního vyžití o přestávkách, ale především po skončení vyučování. V zásadě se jedná především o prostory určené k provozování sportovních aktivit, kam mají žáci libovolný přístup a je jim tak umožněno racionálně využít svůj volný čas. Je celkem zřejmé, že takovéto ovlivňování studentů se kladně odráží ve výběru jejich aktivit a zájmů, v rozvíjení jejich kompetencí a schopností. Pozitivní zkušenosti si žáci nesou sebou celým životem a tyto aktivity mohou přerůst v celoživotní potřeby (zájmy). Získané návyky mohou pozitivně ovlivnit i další osobní život.

Zejména v období adolescence se stávají vrstevnické skupiny díky své dynamice unikátním a nezastupitelným výchovným činitelem. Právě jejich vliv významně předurčuje kvalitu činností ve volném čase. Některé skupiny představují rizikové prostředí spojené s různými jevy sociální patologie. Obecně je však členství ve vrstevnické skupině důležitým faktorem zdravého vývoje jedince. (Pávková, 2002, s. 34)

Největší význam a vliv pro mladého jedince mívá vrstevnická skupina jeho spolužáků ve třídě. Z hlediska významu pro průběh socializace patří mezi další důležité vrstevnické skupiny ty skupiny, které vznikají v oblasti volnočasových aktivit. Patří sem sportovní kluby i zájmové kroužky, ale také dobrovolné, nikým neorganizované sdružování se.

Zejména ve větších městech pod hlavičkou neziskových organizací vznikají nízkoprahová zařízení – kluby - jako zařízení sociální prevence pro neorganizované děti a dospívající mládež, které jsou ohroženy společensky nežádoucími jevy. Nízkoprahovost je pojímána jako maximální otevření se a vstřícnost svým klientům, s minimem pravidel (pravidel je málo, ale vyžaduje se striktní dodržování – např. zákaz konzumace drog, zákaz násilí s možností vyloučení jedince při jejich porušení). Aktivity nabízené v takovémto zařízení jsou zpravidla zdarma, aby byla zajištěna dostupnost pro všechny klienty, a pracovníci se snaží být klientům více partnery než mentory. Nízkoprahová zařízení mohou poskytovat své služby ambulantně – v klubech – nebo i terénně – zejména formou

streetworku. Terénní práce má těžiště zejména v monitoringu dané lokality a depistáži, zajišťuje informovanost klientů o ambulantním zařízení.

„Mezi nejčastěji užívané metody nízkoprahového zařízení pro děti a dospívající mládež patří sociální práce s jednotlivcem, práce s komunitou a sociálně-pedagogicky pojatá skupinová práce. Tyto metody lze v praxi kombinovat s dalšími typy činností, jako je např. zprostředkovávání informací klientům, odkazování na jiné typy zařízení, kontakt s institucemi ve prospěch klienta, krizová intervence, situační intervence, preventivní vzdělávací programy.“ (O. Matoušek, 2013, s. 411-412)

Za velmi významné je považováno působení masmédií a informačních technologií, především televize a internetu. Jejich přínos je v mnoha směrech pozitivní, nabízejí řadu kvalitních produktů cílených na skupiny dětí a mládeže, ale v druhé řadě existuje riziko, že děti a mládež mají přístup k programům určeným dospělým. Dalším negativem je to, že děti i mládež u obrazovek TV a počítačů tráví nepřiměřené množství času. Vlastní aktivní činnost je tak nahrazena pasivitou, život je nahrazován virtuálním světem her či sociálních sítí na internetu.

Volný čas a způsob jeho využití je problémem týkajícím se celé společnosti, všech věkových kategorií. Z hlediska významu pro pozitivní socializaci je však bezesporu nejrizikovější skupinou mládež, která je také skupinou s největším množstvím volného času. V současnosti existuje široká paleta volnočasových aktivit včetně alternativních sportů, která je dostupná pro většinu mládeže, byť se zde projevuje značný rozdíl mezi městem a venkovem. Pouhá existence nabídky volnočasových aktivit ještě nezaručuje, že mládež svůj volný čas bude trávit aktivně a smysluplně. Využívání nabídky volnočasových aktivit může bránit mnoho faktorů, v poslední době je podstatnou podmínkou ekonomická situace rodiny, ale v některých případech můžeme mluvit o neschopnosti mládeže tento volný čas smysluplně trávit.

4 SPORTOVNÍ AKTIVITY

V současnosti patří sport k nejdůležitějším činitelům společenského života, jeho vliv se projevuje v oblasti kulturní, sociální i ekonomické. Sportování ovlivňuje život v rodině, je součástí edukace školní mládeže, je těsně spjata s ekonomikou, hromadnými sdělovacími prostředky i politikou. Sport se stal nepochybně sociálně kulturním fenoménem a je neoddelitelnou součástí života společnosti. Zcela nepochybně silně ovlivňuje kulturu života jedince a národa. Sport tak nastavuje zrcadlo úrovně společnosti.

4.1 Vymezení pojmu sport

Původ a význam slova sport nacházíme v latinském *disportare* – rozptylovat se, bavit se, nebo ve staroanglickém *disport* – bavit se, roznášet. Původní smysl sportu je těsně spjat se zábavou, rozptýlením mysli člověka a zpestřením života. V závislosti na společenských změnách a vývoji společnosti však došlo k narušení jednoznačnosti významu tohoto termínu. Sport se stal více organizovanou činností, rozvinula se specializace na jeden druh sportu a zejména v souvislosti s masovým rozšířením televizního vysílání rostl profesionální sport orientovaný na maximální výkon. Sport se stal průmyslovým artiklem, kdy ekonomická stránka některých odvětví (např. fotbal) nabyla neuvěřitelných rozměrů.

V posledních letech se vyvinuly dva základní pohledy na definici pojmu sport:

- sport jako veškerá spontánní pohybová činnost, při které vynakládáme určité fyzické úsilí,
- sport jako výlučně organizovaná závodní pohybová aktivita, charakterizovaná zaměřením na dosažení maximálního výkonu, potažmo na vítězství.

První přístup zdůrazňuje původní smysl sportu jako dobrovolné pohybové činnosti, jejímž cílem je psychická relaxace, pozitivní prožitek a komplexní rozvoj osobnosti jedince. Druhý přístup reaguje na změny v průběhu historického vývoje sportu, které jsou v nynější tržní společnosti tak výrazné, že se idea o pojetí sportu jako prostředku aktivního odpočinku poněkud vytrácí.

„Na základě celé řady vzájemně se prostupujících kritérií můžeme ze sociologického hlediska rozlišovat sport:

- rekreační, výkonnostní, vrcholový, elitní;
- soutěžní, nesoutěžní;
- masový, alternativní;
- divácky populární, stojící na okraji diváckého zájmu;
- mužský, ženský;
- prestižní, neprestižní;
- vysoce materiálně výnosný či nevýnosný;
- amatérský, poloprofesionální, profesionální;
- individuální, týmový;
- olympijský, neolympijský;
- silový, vytrvalostní, apod.“ (Sekot, 2006, s. 96).

Se sportem profesionálním je těsně spjat i vrcholový a výkonnostní sport. Propast mezi těmito druhy a sportem rekreačním se zvětšuje zvláště v některých odvětvích sportu, která nejsou dostatečně divácky populární, a tím pádem jsou méně ekonomicky zajímavá pro masmédia a reklamu.

Dále můžeme dělit formy sportu podle různé úrovně fyzické, organizační a finanční náročnosti.

„Spojuje je fakt, že jsou provozovány svobodně ve volném čase. Hovoříme o sportu klubovém, rekreačním, masovém, alternativním, fitness sportu, adrenalinovém, požitkářském a kosmetickém sportu“ (Sekot, 2006, s. 61-62).

Sport v pojetí organizované závodní pohybové činnosti, zaměřené na dosažení maximálního výkonu, a tím i na vítězství, se podle mého názoru velmi vzdálil od původního významu slova sport. S rostoucí sportovní profesionalizací a komercializací ustoupila spontánní zábava a prožitek do pozadí, ve jménu zvýšení výkonu se objevil doping, který dnes pomáhá vítězit snad ve všech „sportovních“ odvětvích. Ale to je již jiné téma, vrátím se ke sportu a volnému času.

Požadavky na harmonický rozvoj jedince, ve smyslu antických ideálů kalokagathie, nejlépe naplňuje forma označovaná jako rekreační sport, ve smyslu pohybové činnosti realizované ve volném čase, jejímž cílem je aktivní odpočinek, zábava a regenerace fyzických i psychických sil. Samozřejmě člověk je soutěživý tvor, proto tímto nepopírám motivaci jedince dosáhnout maximální výkon a snahu o osobní úspěch na poli sportovního soutěžení.

4.2 Socializace sportem

Sport je odedávna významnou součástí světa, ve kterém žijeme, neboť se nejedná jen o pohybovou a herní činnost, ale od počátku do současnosti je důležitým socializačním činitelem. Z historického pohledu provázely člověka různé formy tělesného cvičení již od nejstarších dějin, byť měly podobu zejména racionální a účelové přípravy k boji, lovu, práci nebo obraně.

Zpočátku byl však sport stejně jako volnočasové aktivity výsadou aristokracie a zámožných vrstev. Součástí života obyčejných lidí se stal sport až s příchodem průmyslové revoluce, se změnou sociálních podmínek a vznikem industriální společnosti.

Na našem území došlo k masovému rozšíření všelidových sportovních aktivit na přelomu 19. a 20. století – v roce 1862 byl založen spolek SOKOL a jeho zakladatel dr. Tyrš formuloval sokolské zásady: síla a mužnost, činnost a vytrvalost, láska k volnosti a vlasti, dobrovolná práce a kázeň, vzájemný bratrský vztah členů. Již z těchto zásad je zcela zřejmá snaha člověka vychovávat komplexně, jak po tělesné, tak po duševní stránce. Člověk odpovídající požadavkům „kalokagathia“ a dodržující výše uvedené zásady je zcela nepochybně přínosem pro společnost. Sokol ve svých počátcích byl velmi populární, dnes by jsme řekli, že prodělal „boom“, ale po určité době došlo ke zpolitizování spolku a ten se rozštěpil. Další „boom“ zažil Sokol v éře samostatného Československa, v době mezi světovými válkami, kdy se dramaticky rozšířila členská základna i záběr aktivit, a jeho členové Československo úspěšně reprezentovali i v zahraničí a na olympijských hrách. Po únoru 1948 došlo k omezení činnosti spolku, a Sokol byl plně obnoven v roce 1990.

V letech 1948-1989 byly u nás sportovní aktivity (a stejně tak i ostatní volnočasové aktivity) režimem podporovány, ale přitom i politicky důrazně kontrolovány. Technické

sporty byly zařazeny do organizace Svazarm, a byly zaměřeny i na brannou výchovu občanů.

V současnosti je největší a nejvýznamnější organizací Český svaz tělesné výchovy a sportu, který sdružuje tělovýchovné jednoty a sportovní kluby z celé ČR. Na úseku edukace těsně spolupracuje s MŠMT v rámci Národního programu rozvoje sportu pro všechny v České republice.

„Komplexnost soudobého sportu umožňuje zkoumat jej jako subsystem společnosti. Sportovní subsystem plní vůči společnosti i jednotlivcům řadu sociálních funkcí, především funkci zábavnou a relaxační, zdravotně profylaktickou a rehabilitační, sociální a politickou, integrativní, výchovnou a brannou a stále častěji i funkce ekonomické povahy. Ve všech svých podobách sport vstupuje do průmyslu volného času jako jeho důležitá součást.“ (Velký sociologický slovník, 1996, s. 1210)

Sportovní aktivity také rozvíjejí sociální dovednosti, které následně vedou k rychlejšímu začlenění jedince do kolektivu, zejména zlepšuje se úroveň verbální a neverbální komunikace jedince se spoluhráči, ale i se soupeřem. Tato zasahuje i mimo sportovní oblast. Nadhled a smysl pro humor jsou dovednosti, které jsou potřebné k vytvoření dobré atmosféry při sportovních aktivitách, zvyšují kladné socializační působení na jedince. Schopnost navazovat přátelství je vhodné podporovat již od dětství. Sportovní aktivity poskytují příležitost ke vzniku nových přátelství, což je důležité zejména pro děti a mládež.

4.3 Podíl sportu na volném čase

Většina vyspělých zemí současného světa uznává společenský a edukační význam sportu. Sport je významnou součástí zdravého životního stylu, nepřehlédnutelná je jeho úloha a přínos pro rozvoj pozitivních stránek osobnosti a rozvoj sociálního vědomí člověka. Aktivní pojetí trávení volného času je považováno, dle mne právem, zejména u mládeže za nejefektivnější nástroj prevence sociálně patologických jevů, které jinak hrozí v případech nesmyslného využití volného času. Sport je považován obecně za faktor ovlivňující tělesné zdraví, ale vystupuje i jako fenomén, který kultivuje

individuum i po duševní, sociální a morální stránce. Každý člověk má možnost povýšit sport na ten druh aktivity, která vede k pozitivnímu zhodnocování lidského života.

„Sportovní volnočasové aktivity můžeme obecně rozdělit na :

- *Organizované (v rámci klubu či specializované organizace).*
- *Částečně organizované (individuální aktivity s podporou odborníka – trenéra, konzultanta – či s využitím sportovního zařízení nebo nabídky specializovaných organizací).*
- *Neorganizované.*“ (Šerák, 2009, s.153)

V poslední době zájem o sportovní aktivity u dětí a mládeže má spíše klesající tendenci, a roste podíl času, který děti tráví u počítačů a podobných zařízení (smartphony = chytré mobilní telefony, tablety, PSP...). Byť jsem bytostně proti hraní na PC, musím přiznat, že i mé děti tyto hry hrají a je velmi těžké jim hry na PC odepřít – zákazy vnímají jako trest, a tak mi většinou zbývá pouze je zlákat na zajímavější činnosti.

K tématu využití volného času se vrátím v praktické části této práce.

4.4 Specifika úpolových sportů

Repertoár sportovních aktivit vhodných pro děti a mládež je široký, každý jedinec si může vybrat sportovní odvětví, které mu vyhovuje po fyzické i psychické stránce. Zde bych chtěl zdůraznit úpolové sporty, které kladou důraz nejen na rozvoj síly a vytrvalosti, ale také ohebnosti a celkové harmonie těla. Umožňují jedincům vybití přebytečné energie, ale zejména naučí cvičence zvládat agresivitu a uplatňovat sebekázeň. V evropských podmínkách se vyvinuly v historii z úpolových sportů především zápas (řeckořímský) a box, česky nazývaný rohování. V současné době se staly módními bojové sporty pocházející z Dálného východu, jejichž obecná oblíbenost dle mého názoru pramení zejména z časté prezentace bojových scén v akčních filmech. Častěji než název bojové sporty se však používá pojem bojová umění (angl. Martial Arts), který je dle mého názoru přesnější a více zdůrazňuje výchovné aspekty těchto aktivit.

„Termín umění naznačuje, že se v nich jedná o některé zvláštní principy, společné pro různé formy aktivit... Pokud se jedná o zdokonalení člověka, je možné ho dosáhnout stejně tak lukostřelbou jako činností jiného druhu, avšak za předpokladu, že k ní člověk správně přistupuje a skutečně usiluje o své všemožné zlepšení.“ (I.Fojtík, 2006, s. 12-13)

Při studiu východních bojových umění dochází nutně ke konfrontaci evropského náhledu na život a východního, který vychází zejména z filozofických směrů konfucionismu, budhismu a šintoismu. Zatímco evropská filozofie ve svém antropocentrismu chápe člověka jako vládce přírody a Boha klade mimo přírodu, ve východních filozofiích je člověk součástí přírody, a harmonie jeho těla a duše je nutností pro soulad s „božskou“ přírodou.

Bojová umění, jak jejich název napovídá, se vyvinuly z boje, tedy aktivit používaných při obraně a útoku. Pořadím pojmů obrany a útoku bych chtěl zdůraznit i význam těchto pojmů – aktivit - pro bojová umění. Dle historických pramenů vznikly základy bojových umění v čínských kláštorech, kde se mniši museli naučit účinně bránit atakům zvenčí. Bojové umění se následně rozvinulo ve dvou formách – budžucu a budó .

Budžucu představuje systematizované bojové válečnické dovednosti pro vojenský stav, tedy zejména pro praktické využití v období války. Naopak Budó v sobě zahrnuje systematizované bojové dovednosti se zaměřením na cíly výchovné, sebeobraně, sportovní a sebevýchovné. (I.Fojtík, 2006, s. 26)

Slovo Džucu (v některých pramenech se používá JUTSU, v mnou použité literatuře byl užíván tento fonetický přepis) tedy znamená umění války, zatímco Dó je vysvětlováno jako cesta válečníka, cesta životem, na které jedinec poctivě pracuje na svém zdokonalení. Bojová umění zahrnují velké množství různých stylů, se zbraní či beze zbraně. Zde bych se blíže zaměřil na karate – tedy přesněji KARATEDÓ.

Karate je bojový systém užívající ruce, nohy, hlavu, kolena a lokty jako zbraně. Vyvinulo se na ostrově Okinawa a na počátku 20. století bylo přeneseno do Japonska mistrem Gichinem Funakoshim. Je to vysoce efektivní bojové umění s důrazem na maximální účinnost způsobenou každým úderem za využití veškeré možné fyzické i mentální energie s cílem posunout možnosti cvičence. Cvičením karate jsou osvojovány

techniky sebeobrany, při kterých nejsou potřeba žádné jiné zbraně, než ruce, nohy a ostatní části těla.

Slovo KARATE je v japonštině tvořeno dvěma znaky, jak vidíme na obrázku (Obr. č. 1)

Obrázek č. 1 KARA TE

Zdroj: [online]. Dostupné z: <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Karate-hor.svg?uselang=cs>

První je KARA (prázdný) a druhý TE (ruka).

První znak je nejméně konkrétní a nejvíce otevřený. Dále slovy mistra Funakoshiho:

„Jako lesklý povrch zrcadla odráží bez zkreslení vše, co je před ním, a jako se tichým údolím nese i slabý zvuk, tak musí žák karate vyprázdnit ze své mysli sobectví a zlé myšlenky, protože jedině s čistou myslí a vědomím, může porozumět tomu, co v karate dostává. Toto je další význam KARA v KARATE.“

Mistr Funakoshi, ovlivněn tradičními japonskými bojovými uměními jako Kyudo, Kendo a Judo, modifikoval Karate, které mohlo být do té doby nazýváno Karate-Jutsu, v umění boje a zdůraznil filozofický aspekt. Tímto způsobem vše, co bylo učeno, mohlo být určující pro každodenní život studenta. Proto je Karate životní cestou - KARATE-DO (DO znamená cesta). Gichin Funakoshi tímto zkombinoval techniky Karate s tradičním

BUDO, zařazením podstaty BUDO do srdce Karate. Další význam, který slovu KARA vtisknul tento mistr, je být vždy vnitřně skromný a navenek laskavý, což vyjadřuje vnitřní absenci egoismu. A nakonec mluví mistr o prázdnotě jako základní formě vesmíru (KARA, KU):

„A tak je prázdnota sama formou. KARA v KARATE-DO má tento význam.“

Nyní je jasné, že KARATE-DO je mnohem více než pouhými technikami sebeobrany. Taková definice je na hony vzdálena skutečné podstatě KARATE-DO jako filosofie, která usiluje o rozvoj vnitřních kvalit člověka a hledá dokonalost charakteru v namáhavém tréninku bojových umění.

„Skutečné Karate je takové, které je v běžném životě v mysli a těle člověka trénováno a rozvíjeno v duchu pokory, a které je v kritické chvíli použito zcela v zájmu spravedlnosti.“ Gichin Funakoshi

Význam tohoto mistra dokládá skutečnost, že díky jeho prezentaci KARATEDÓ bylo karate zařazeno do učebních osnov v japonském školství, a následně se během několika let rozšířilo do celého světa.

Karatedó je tedy bojovým uměním nabízejícím mnoho pozitivního v celém časovém úseku jeho praxe. Nakonec si každý uvědomí, že existuje něco, co překračuje všechny techniky, kopy, údery, kata. Tím je duch bojovníka v srdci a duši každého, kdo cvičí vážně Karate. Učí ho odhodlaně čelit problémům každodenního života. Budo-ka tak není vydán na pospas všemožným nepřízním na cestě života. Síla charakteru se zpevňuje a rozvíjí ve tvrdém tréninku.

Osobně a nejednou jsem se setkal s názory laiků, že karate vychovává rváče, učí děti být agresory... Na tomto místě bych s trochou nostalgie připomněl americký film z roku 1984 Karate Kid, který se pro mou generaci stal kultovním, byť akční scény nebyly příliš reálné. Hlavní myšlenka tohoto příběhu je však zjevná – karate nemá sloužit násilí, ale má pomáhat se násilím bránit, tak jako je výše popsáno v KARATEDÓ.

Současná společnost uznávající tržní hodnoty umožňuje existenci i takových škol bojových sportů, které se soustředí pouze na výcvik technik, sportovní úspěchy či praktické použití sebeobrany, přičemž se již nezajímá o vnitřní kvality jedince. Zde snadno může dojít ke zneužití bojových umění v různých situacích – podotýkám, že se tak

jako v případech útoků se zbraní jedná vždy o selhání jedince či skupiny, nelze vinu svalovat na nástroj či v tomto případě bojové umění. Dle mého názoru vysoká náročnost výcviku v bojových uměních sama o sobě selektuje cvičence a ti méně vytrvalí, nedočkaví a toužící po úspěchu sami brzo odcházejí do jiných sportovních odvětví, kde je možnost snáze dosáhnout vyššího společenského uznání a ekonomického profitu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 CÍLE, METODY VÝZKUMU A STANOVENÍ HYPOTÉZ

Jak vlastně mládež tráví svůj volný čas? Má sama mládež zájem o volnočasové aktivity, nebo jen chodí do kroužků podle přání rodičů? A má sport opravdu vliv na odolnost proti delikventnímu jednání?

Vzhledem zaměření mé diplomové práce na využití volného času jsem provedl kvantitativní výzkum mezi žáky 9. tříd ZŠ v Kyjově a věkově odpovídajícími členy Karate Klubu Kyjov. Cílem mého výzkumu bylo zjistit, jaký způsob trávení volného času současná mládež preferuje nejčastěji, jestli aktivně sportují, a jací činitelé ovlivňují způsob trávení volného času. Zda mládež pravidelně navštěvuje zájmové kroužky, a také to, zda je navštěvuje z vlastní vůle. Rovněž bych chtěl ověřit vzájemnou souvislost mezi volnočasovými aktivitami a delikventním chováním.

Pro výzkum jsem zvolil metodu kvantifikativní, formou dotazníku, který je uveden v příloze č. 1. Tato metoda umožňuje získání většího množství empirických dat.

Dotazník obsahuje v úvodní části vysvětlení účelu a cílů dotazníku, zde jsem požádal respondenty o pravdivé a objektivní odpovědi na otázky, a zaručil anonymitu. V úvodní části byly respondentům předloženy faktografické otázky týkající se věku, pohlaví a rodiny dotazovaných. Následných 10 otázek je zaměřených na využití volnočasových aktivit, z nichž tři jsou uzavřené s možností odpovědi ANO – NE, šest jich je uzavřených s možností variabilních odpovědí a jedna polouzavřená s nabídkou variabilní odpovědi a možností doplnění jiné varianty. Otázky byly voleny tak, aby byly stručné, srozumitelné a jednoduché.

Na základě teoretických poznatků získaných studiem a dosavadních zkušeností jsem formuloval následující hypotézy:

H1. Předpokládám, že více než 50% dětí bude nejvíce volného času trávit u obrazovek počítače nebo TV.

H2. Předpokládám, že více než 50% dětí navštěvuje pravidelně více než jeden zájmový kroužek.

H3. Předpokládám, že více než 50% dětí navštěvuje sportovní či zájmové kroužky z vlastní vůle.

H4. Předpokládám, že více než 50% dětí se již seznámilo s kouřením, alkoholem nebo drogou.

H5. Předpokládám, že více než 50% dětí se nedopustilo delikventního jednání.

5.1 Výběr respondentů

Cílovou skupinou mého výzkumu je mládež končící základní školu, ještě před nástupem na střední školu – konkrétně to jsou žáci 9. tříd základních škol v Kyjově jako hlavní výběrový soubor respondentů. Vzhledem k velikosti výběrového souboru se nejedná o reprezentativní vzorek populace, závěry výzkumu nelze vztahovat na celou populaci. Tyto děti jsou nejen z Kyjova, ale část jich dojíždí na II. stupeň ZŠ z okolních vesnic. Soubor respondentů jsem záměrně omezil na 9. třídy ZŠ, protože se jedná o déle fungující kolektivy, s bydlištěm v jedné spádové oblasti, a rovněž školní i mimoškolní podmínky jsou velmi podobné. Zde bylo dotazováno celkem 96 dětí ve věkovém rozmezí 14 -16 let. Jako druhý výběrový soubor respondentů jsem zvolil členy Karate Klubu Kyjov, z nichž jsem vybral žáky odpovídající věkem cílové skupině – jelikož tato skupina byla poměrně malá, rozšířil jsem ji na věkové rozmezí 13-16 let, čímž se počet respondentů v této skupině zvýšil na 26.

Abych zamezil duplicitě vyplňování dotazníku, požádal jsem členy Karate Klubu Kyjov, aby mi byli nápomocni při zadávání dotazníku v prvním výběrovém souboru (duplicita by se týkala 4 osob – 3 chlapci a 1 dívka). V prosinci 2013 jsem provedl předvýzkum - zpracovaný dotazník jsem nejdříve zadal 15 respondentům pro ověření, zda jsou otázky jednoznačně a správně formulovány. Na základě jejich připomínek jsem dotazník upravil do podoby, která byla rozdána respondentům.

5.2 Vlastní výzkum

Výzkum samotný byl proveden v průběhu měsíce ledna 2014. Bylo rozdáno celkem 120 ks dotazníků, z nichž se vrátilo 96 ks. Z tohoto množství vrácených dotazníků však byly 4 ks vyřazeny, jelikož některé dotazníky byly neúplné.

Výzkum byl vyhodnocen po jednotlivých odpovědích a zároveň byly prověřeny hypotézy vyslovené na počátku šetření. Vyhodnocení jsem pro lepší přehlednost provedl více způsoby - slovně, tabulkově a graficky. Počet odpovědí v jednotlivých souborech je vždy uveden v tabulce, následné grafy znázorňují procentuální přepočty.

Celkově bylo vyhodnoceno 92 ks dotazníků respondentů ze základní školy, a 26 ks dotazníků z Karate Klubu Kyjov. Z respondentů bylo 61 chlapců a 57 dívek.

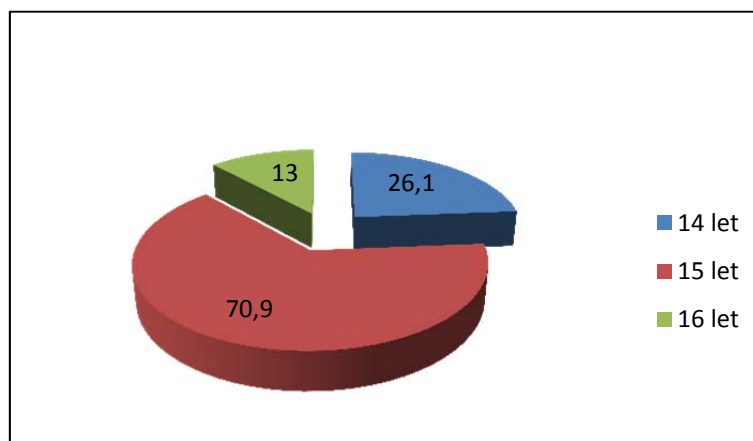
Otázky č. 1, 2 a 3 obsahovaly tzv. tvrdá data, konkrétně pohlaví, věk a úplnost rodiny.

V první skupině bylo osloveno 46 chlapců a 46 děvčat, ve druhé skupině respondentů se nacházelo 15 chlapců a 11 děvčat.

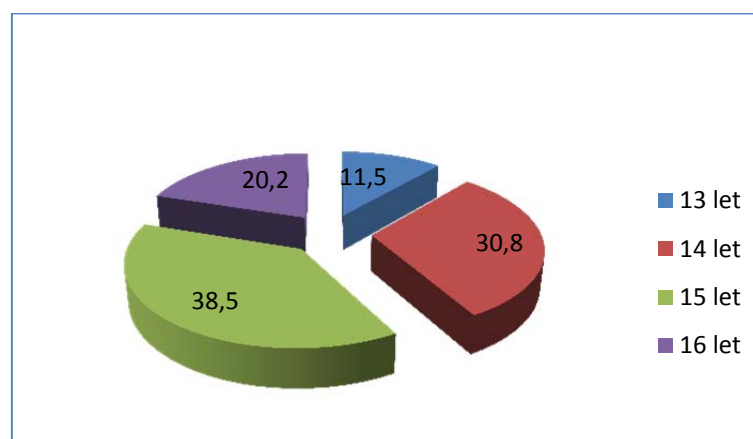
Tab.č.3 – Věkové složení respondentů

Věk	13 let	14 let	15 let	16 let
Soubor I.	—	24	66	12
Soubor II.	3	8	10	5

Graf.č. 2 Věkové složení respondentů souboru I.

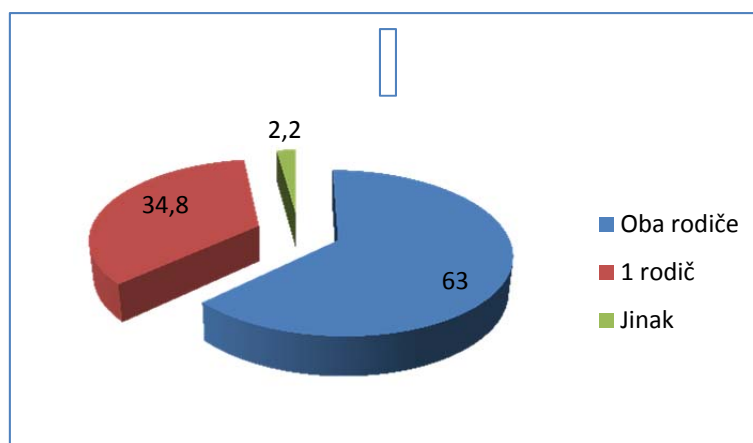
Graf.č. 3 Věkové složení respondentů souboru II.

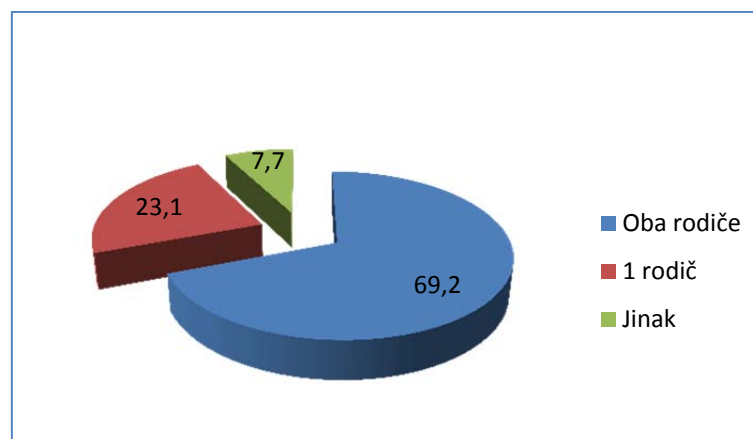
Tab.č. 4 Úplnost rodiny

Rodina	Oba rodiče	1 rodič	Jinak
Soubor I.	58	32	2
Soubor II.	18	6	2

Graf č. 4 Úplnost rodiny v souboru I.

Graf č.5 Úplnost rodiny v souboru II.

V obou výběrových souborech převažovala mládež ve věku 15 let, žijící v úplné rodině. Ve druhém výběrovém souboru se projevila procentuálně vyšší hodnota respondentů žijících bez rodičů (z osobní znalosti vím, že sourozencům - dvojčatům žijícím bez matky zemřel otec, který se o ně sám staral).

Otázka č. 4 zjišťovala nejčastější způsoby trávení volného času seřazením vybraných aktivit podle četnosti činností.

Tab.č. 5 Preference aktivit v souboru I.

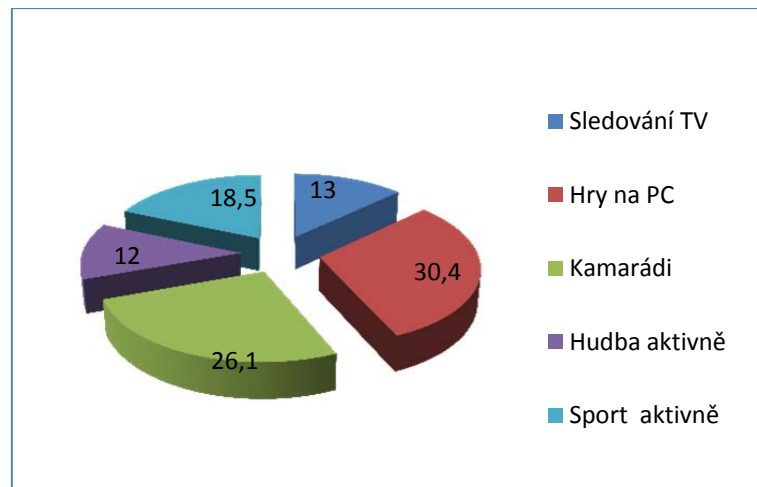
Výběrový soubor I.	Pořadí 1.	Pořadí 2.	Pořadí 3.	Pořadí 4.	Pořadí 5.
Sledování televize	12	14	19	18	29
Hry na počítači	28	17	18	17	12
Venku s kamarády	24	16	19	16	17
Hudba - aktivně	11	23	16	23	15
Sport – aktivně	17	22	20	18	19

Tab.č. 6 – Preference aktivit v souboru II.

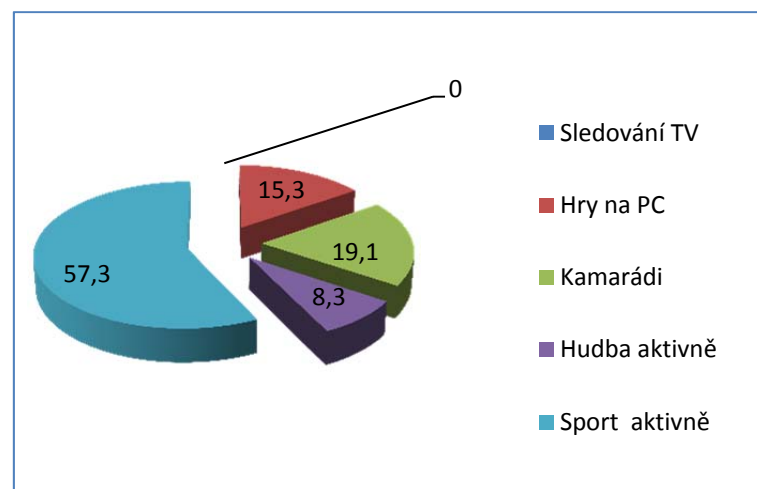
Výběrový soubor II.	Pořadí 1.	Pořadí 2.	Pořadí 3.	Pořadí 4.	Pořadí 5.
Sledování televize	0	2	6	8	10
Hry na počítači	4	11	5	4	2
Venku s kamarády	5	6	7	5	3
Hudba - aktivně	2	2	3	8	11
Sport – aktivně	15	5	5	1	0

U této otázky bylo umožněno seřadit uvedené aktivity podle četnosti činností, kdy nejčastější činnost byla označena 1, nejméně častá 5. V první skupině respondentů byla nejčastější odpověď *Hry na počítači* (28), u druhé skupiny *Sport aktivně* (15). Naopak za nejméně preferovanou činnost v první skupině 29 respondentů uvedlo *Sledování TV* a ve druhé skupině *Hudba aktivně* 11 respondentů.

Graf. č. 6 Preference aktivit v souboru I

Graf č. 7 Preference aktivit v souboru II.

Při porovnání údajů týkajících se preferovaných činností u obou skupin je zřetelný předpokládaný rozdíl mezi souborem I. a souborem II. v oblasti aktivního sportu. Poměrně nečekaným výsledkem bylo to, že nikdo ze souboru II. neoznačil sledování TV jako upřednostňovanou aktivitu. Kategorie *Hry na PC*, *Hudba* a *Kamarádi* s přihlédnutím k rozdílným velikostem souborů respondentů vykazují obdobné výsledky.

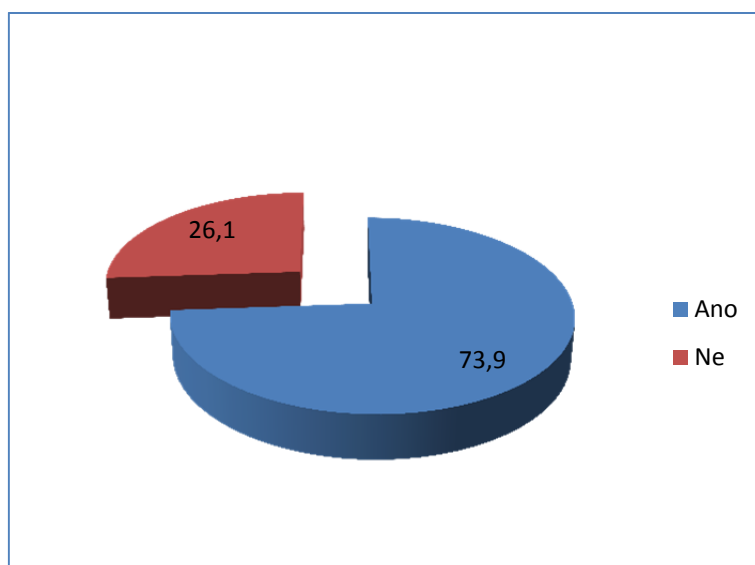
Otázka č. 5 – Ve volném čase aktivně sportuji.

U této otázky mohli respondenti volit mezi odpovědí Ano a Ne.

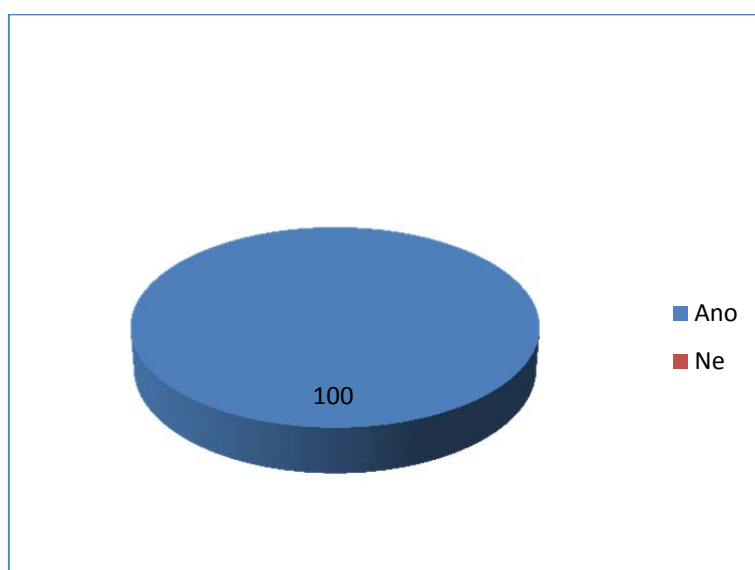
Tab. č. 7 Aktivní sport

Sport	Ano	Ne
Výběrový soubor I.	68	24
Výběrový soubor II.	26	0

Graf č. 8 Aktivní sport v souboru I.

Graf č.9 Aktivní sport v souboru II.

Aktivní sport uvedlo téměř tři čtvrtiny respondentů z první skupiny, a samozřejmě všichni respondenti ze souboru II. Vysoký procentuální výsledek v souboru I. je dle mého názoru možno přičítat široké paletě nabídky sportovních aktivit v městě Kyjově.

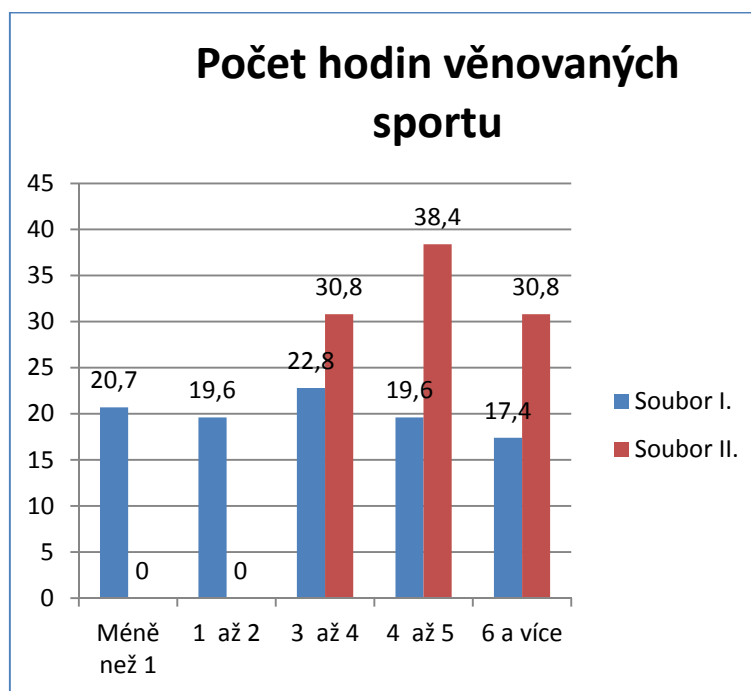
Otázka č. 6. Kolik volného času věnuješ během týdne sportovní činnosti?

Respondenti měli na výběr škálu hodnot, rozdělenou na 0-1, 1-2, 2-3,4-5,6 a více.

Tab. č. 8 Počet hodin věnovaných sportovní činnosti týdně

Počet hodin	0-1	1-2	2-3	4-5	6 a více
Výběrový soubor I.	19	18	21	18	16
Výběrový soubor II.	0	0	8	10	8

Graf č. 10 Počet hodin věnovaných sportování týdně

V tomto sloupcovém grafu lépe vynikne rozdíl mezi oběma soubory respondentů – v první skupině méně než 1 hodinu týdně věnuje sportu každý pátý respondent, 1-2 hodiny týdně sportuje taktéž každý pátý dotázaný, z druhé skupiny tuto možnost nevolil nikdo. Nejčastější odpovědí v první skupině bylo 3-4 hodiny sportování týdně, což odpovídá dvěma tréninkovým jednotkám – tuto možnost volilo téměř 23% respondentů souboru I., a téměř 31% respondentů druhé skupiny. Ve druhé skupině byla nejčastější volbou s 38%

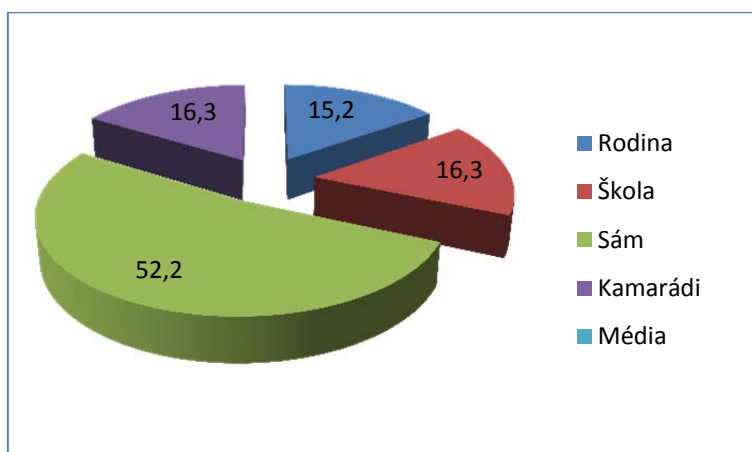
možnost 4-5 hodin a více než 6 hodin týdně uvedlo 17% z první skupiny, a téměř 31% z druhé skupiny. Tyto výsledky souvisí a korespondují s otázkou č. 8, kdy více než polovina respondentů uvádí více aktivit.

Otázka č. 7. Kdo nejvíce Tě motivuje k vlastnímu sportování?

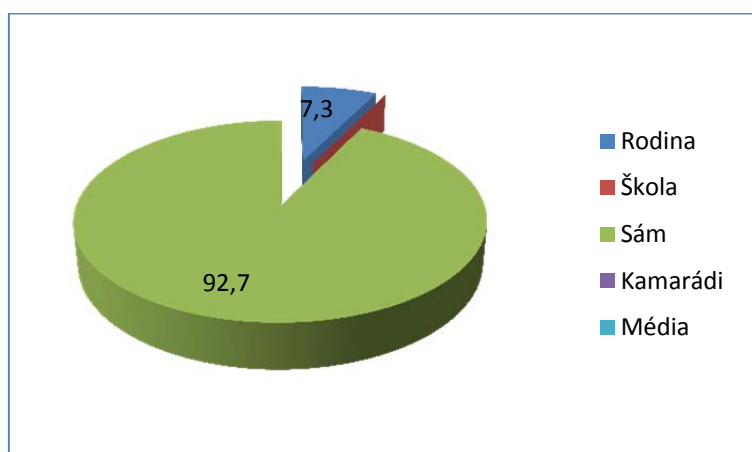
Tab. č. 9 Motivace ke sportu

Motivace	rodina	škola	sám	kamarádi	média
Výběrový soubor I.	14	15	48	15	0
Výběrový soubor II.	2	0	24	0	0

Graf č. 11 Motivace ke sportu v souboru I.

Graf č. 12 Motivace ke sportu v souboru II.

V oblast motivace ke sportu v první skupině převažovala odpověď *Sám* s 52%, odpovědi *Rodina*, *Škola* a *Kamarádi* byly zastoupeny téměř ve stejném poměru kolem 16%. Ve druhé skupině odpověď *Sám* převažovala téměř s 93% a 7% tvořila odpověď

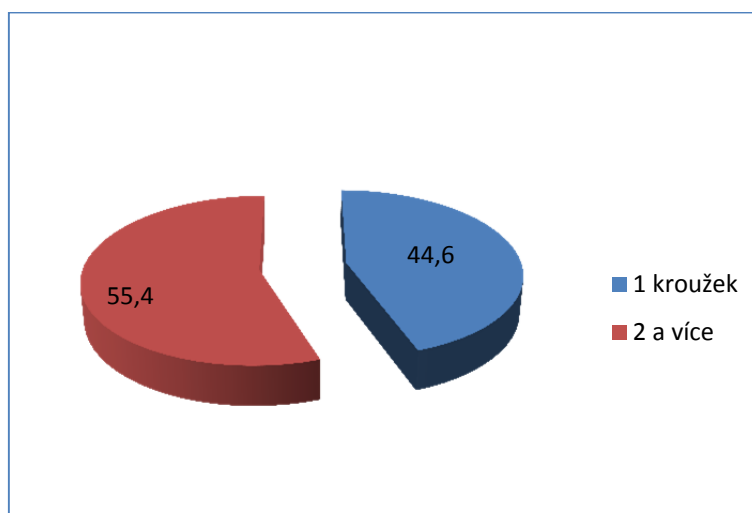
Rodina. Tento výsledek u souboru II. jsem předpokládal vzhledem k náročnosti sportu a jeho filozofii. Celkově výsledky odpovědí potvrdily hypotézu **H3** - Předpokládám, že více než 50% dětí navštěvuje sportovní či zájmové kroužky z vlastní vůle.

Otázka č. 8. Ve volném čase navštěvuji více než jeden zájmový kroužek.

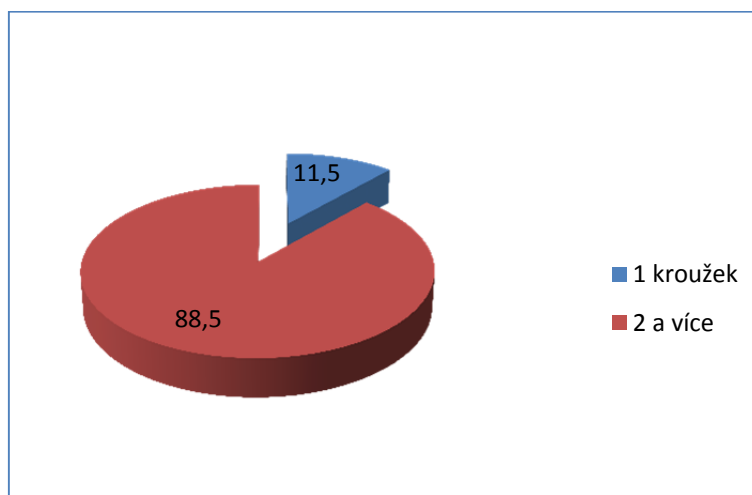
Tab. č. 10 Počet zájmových kroužků

Více kroužků	Ano	Ne
Výběrový soubor I.	51	41
Výběrový soubor II.	23	3

Graf č. 13 Více zájmových kroužků v souboru I.

Graf č. 14 Více zájmových kroužků v souboru II.

Na tuto otázku odpovědělo *Ano* celkem 51 respondentů z první skupiny, což znamená 55,4%, oproti 88% kladných odpovědí z druhé skupiny. Výsledek potvrdil poměrně těsně správnost hypotézy H2 - Předpokládám, že více než 50% dětí navštěvuje pravidelně více než jeden zájmový kroužek - a v zásadě koresponduje i s výsledky na otázku č. 6, kdy přibližně 60% respondentů uvedlo sportování více než 2 hodiny týdně.

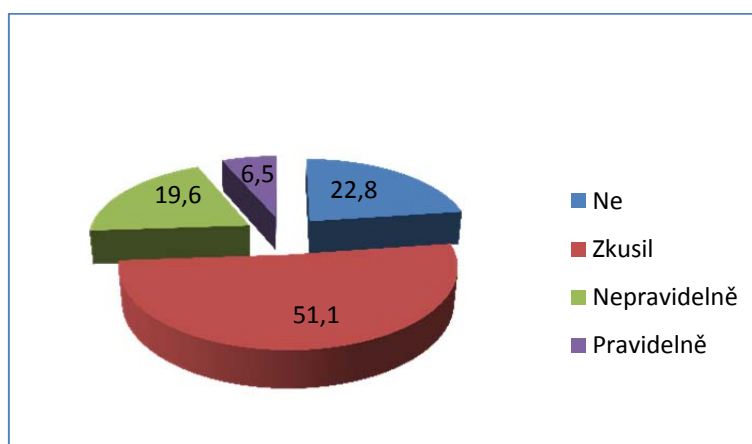
Otázka č. 9. Kouříš cigarety?

Respondenti měli možnost výběru odpovědí *Ne*, *Zkusil jsem, ale nepokračuji*, *Nepravidelně kouřím* a *Pravidelně kouřím*.

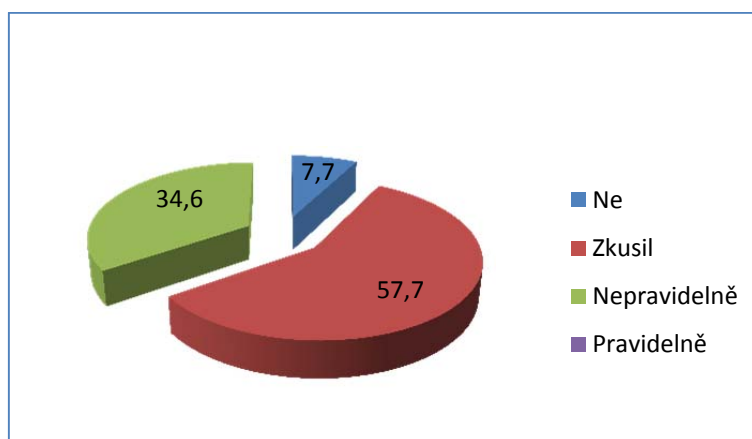
Tab. č 11 - Kouření cigaret

Cigarety	ne	zkušenost	nepravidelně	pravidelně
Výběrový soubor I.	21	47	18	6
Výběrový soubor II.	2	15	9	0

Graf č. 15 Zkušenost s kouřením cigaret v souboru I.

Graf č. 16 Zkušenost s kouřením cigaret v souboru II

Kouření cigaret nikdy nezkusilo téměř 23% respondentů souboru I., a pouhých 8% respondentů souboru II. Více než polovina dotázaných v obou skupinách přiznává, že kouření cigaret vyzkoušeli, ale nepokračovali v tom. Nepravidelné kouření uvedla téměř jedna pětina souboru I. a 35% dotázaných souboru II (zde mohlo ovlivnit výsledek poněkud vyšší procento 16.-letých respondentů). Pravidelné kouření cigaret, tedy několikrát týdně, přiznalo 6 dotázaných z první skupiny (6,5%), v druhé skupině pravidelný kuřák není nikdo.

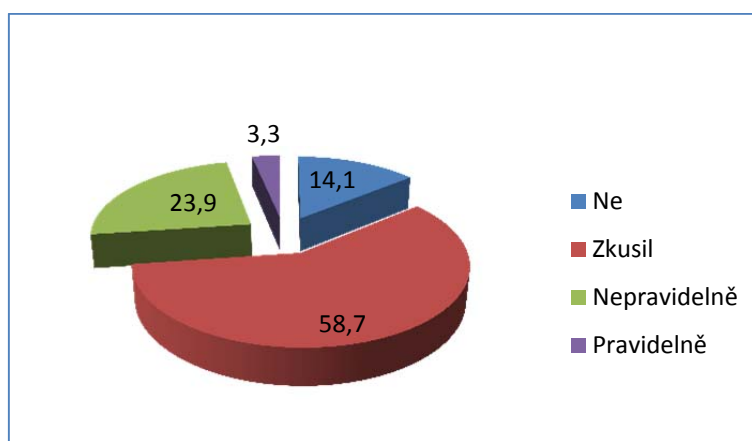
Otázka č. 10. Piješ (ochutnal jsi) alkohol (včetně piva)?

Respondenti měli možnost výběru odpovědí *Ne*, *Zkusil jsem, ale nepokračuji*, *Nepravidelně požívám alkohol, jaký* a *Pravidelně požívám alkohol, jaký*.

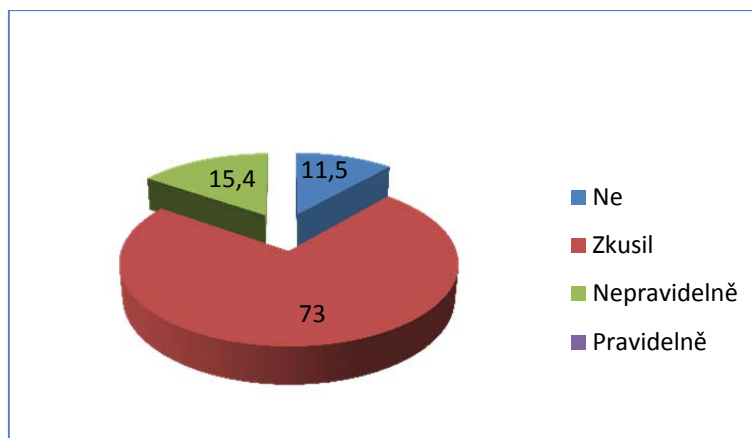
Tab. č. 12 Zkušenost s alkoholem

Alkohol	ne	zkušenost	nepravidelně	pravidelně
Výběrový soubor I.	13	54	22	3
Výběrový soubor II.	3	19	4	0

Graf č. 17 Zkušenost s alkoholem v souboru I.

Graf č. 18 Zkušenost s alkoholem v souboru II.

Na tuto otázku nejvyšší počet procent v obou skupinách získala odpověď *Ne, ale již jsem vyzkoušel* – v obou skupinách více než polovina respondentů. Žádnou zkušenost s alkoholem uvedlo pouze 14% souboru I. a 11,5% souboru II., což je podobný výsledek. Alarmující je odpověď tří dotázaných z první skupiny, kteří uvedli pravidelné pití alkoholu, tedy několikrát týdně. Ve všech pozitivních případech se jednalo o pivo a víno, tvrdý alkohol neuvedl žádný z respondentů.

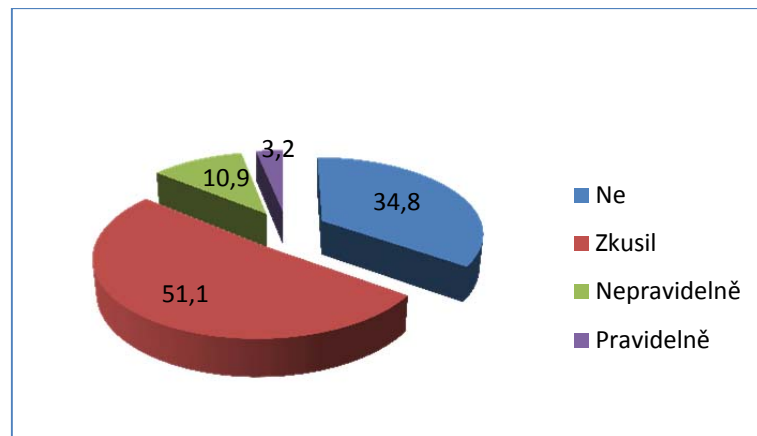
Otázka č. 11. Užíváš jiné návykové látky – drogy?

Respondenti zde měli možnost výběru odpovědí *Ne, Zkusil jsem, ale nepokračuji, Nepravidelně požívám drogy, jaké* a *Pravidelně požívám drogy, jaké*

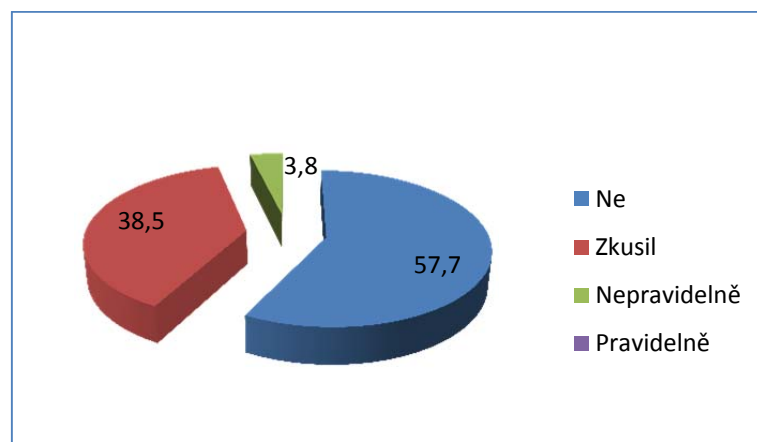
Tab. č. 13 Zkušenosti s drogou

Drogy	ne	zkušenost	nepravidelně	pravidelně
Výběrový soubor I.	32	47	10	3
Výběrový soubor II.	15	10	1	0

Graf č. 19 Zkušenost s drogou v souboru I

Graf č. 20 Zkušenost s drogou v souboru II.

V první skupině byla nejčastější odpovědí *Ne, ale vyzkoušel jsem* s 51% odpovědí, zatímco ve druhé skupině takto odpovědělo cca. 38% respondentů. Odpověď *Ne* byla v souboru I. uvedena v 35%, zato v souboru II. byla nejčastější odpovědí s 58%. Nepravidelné užívání drogy uvedlo téměř 11% dotazovaných v souboru I a necelé 4% v souboru II. Ve všech případech požívání drog a zkušenost s drogou uvedli respondenti pouze marihuanu, tvrdé drogy neuvedl nikdo.

Hypotézu **H4** - Předpokládám, že více než 50% dětí se již seznámilo s kouřením, alkoholem nebo drogou – tak výsledky výzkumu viz. otázky 9,10 a 11 v celé šíři potvrzují.

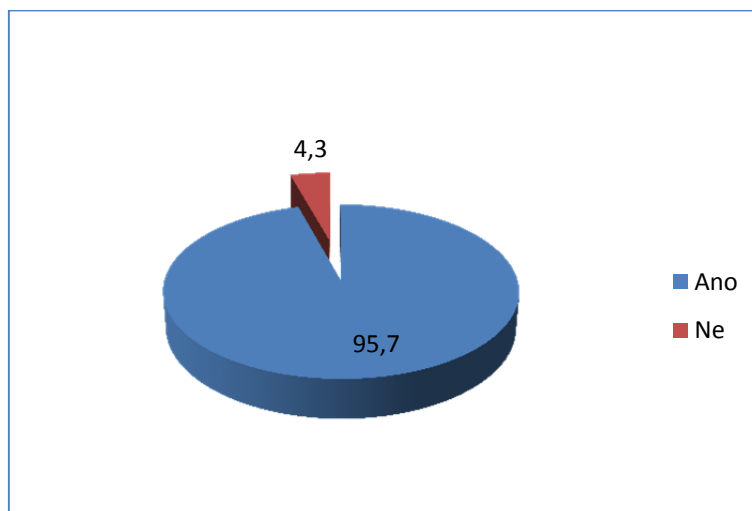
Otázka č. 12. Souhlasíš s tvrzením: „Způsob trávení volného času má vliv na páčání trestné činnosti.“

Zde byla respondentům nabídnuta možnost odpovědět Ano/ Ne.

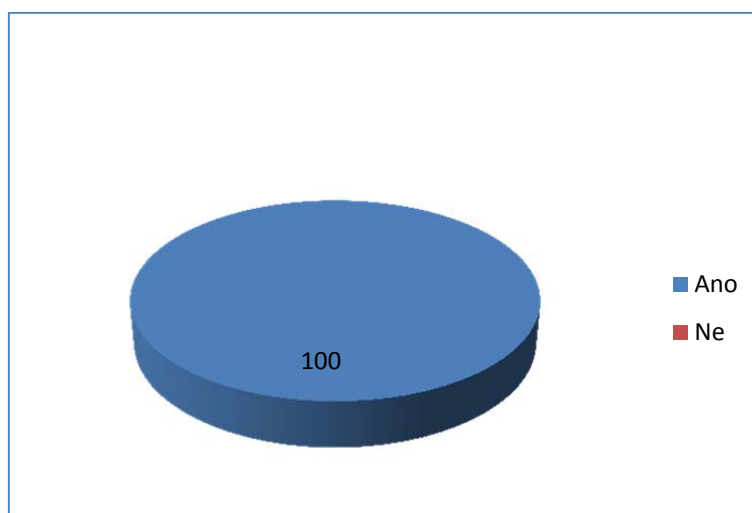
Tab. č. 14 Souvislost volného času a kriminality

Prevence	Ano	Ne
Výběrový soubor I.	88	4
Výběrový soubor II.	26	0

Graf č. 21 Souvislost volného času a kriminality - soubor I.

Graf č. 22 Souvislost volného času a kriminality- soubor II.

U této otázky jsem předpokládal 100% kladných odpovědí, což splnil soubor II. V první skupině 4 (4,3%) z dotázaných uvedli odpověď *Ne*.

Otázka č. 13. Dopustil (dopustila) jste se někdy delikventního jednání?

Pokud ano, označ druh (násilí včetně šikany, majetková, záškoláctví, jiné)

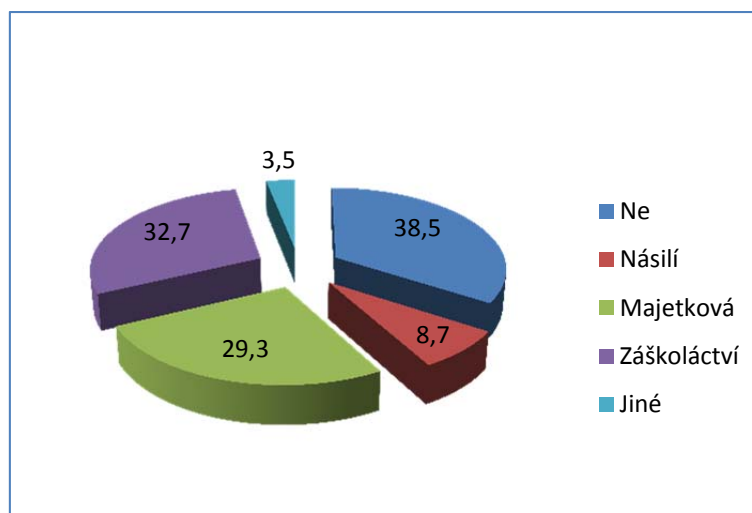
Tab. 15 Osobní zkušenost s delikvencí - pachatel

Kriminalita	Ano	Ne
Výběrový soubor I.	58	34
Výběrový soubor II.	16	10

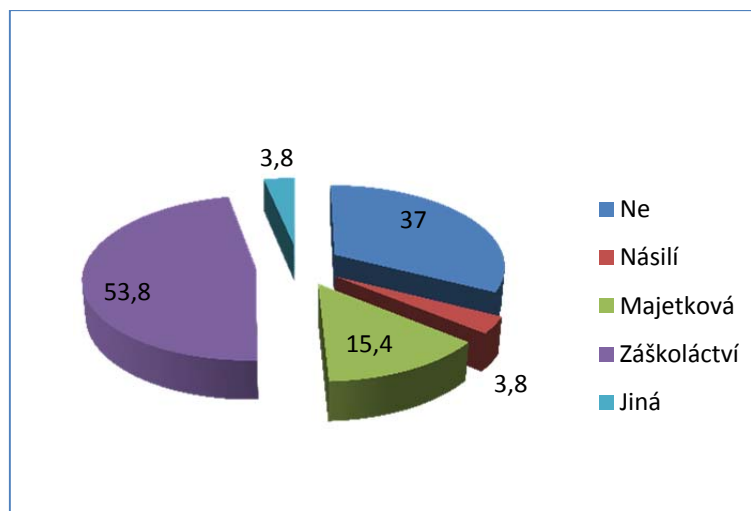
Tab. č. 16 Druh delikvence

Druh delikvence	Násilí	Majetková	Záškoláctví	Jiné
Výběrový soubor I.	8	27	30	3
Výběrový soubor II.	1	4	14	1

Graf č. 23 Druhy delikvence v souboru I.

Graf č. 24 Druhy delikvence v souboru II.

Oba výběrové soubory na tuto otázku odpověděly téměř ve stejném poměru - *Ano* uvedlo 63% z první skupiny a 61,5% z druhé skupiny, čímž nedošlo k potvrzení hypotézy **H5** - Předpokládám, že více než 50% dětí se nedopustilo žádné delikventní činnosti. Respondenti s odpovědí *Ano* označili druh delikvence, kdy v první skupině zvolilo druh *Násilí* 8 respondentů, *Majetková* 27 respondentů, *Záškoláctví* 30 respondentů a *Jiná* 3 respondenti. Ve druhé skupině zvolilo druh *Násilí* 1 respondent, *Majetková* 4 respondenti, *Záškoláctví* 14 respondentů a *Jiná* 1 respondent. V několika případech byly označeny dva druhy delikvence, vždy se jednalo o kombinaci *Majetková* + *Záškoláctví*.

5.3 Analýza a prezentace výsledků výzkumu

Na hypotézu **H1**.- Předpokládám, že více než 50% dětí bude nejvíce volného času trávit u obrazovek počítače nebo TV- byla zaměřena otázka č. 4. Odpovědi respondentů z obou skupin se poněkud lišily v preferenci aktivit, ale ani při součtu odpovědí TV +PC nedošlo k překročení hranice 50% respondentů, **hypotéza H1 tedy byly falzifikována**.

Hypotézy **H2**. - Předpokládám, že více než 50% dětí navštěvuje pravidelně více než jeden zájmový kroužek. – se týkala otázka 8 a souvisela s otázkami 5 a 6. Odpovědi respondentů s 55 % v první skupině a 88% v druhé skupině jednoznačně **hypotézu H2 verifikovaly**. Z odpovědí na otázky 5 a 6 týkajících se sportovních aktivit a času jim věnovaným je možno vyvodit, že pro žáky ZŠ v Kyjově existuje široká a kvalitní nabídka zájmových a sportovních kroužků.

Na hypotézu **H3**. - Předpokládám, že více než 50% dětí navštěvuje sportovní či zájmové kroužky z vlastní vůle. – byla zaměřena otázka č. 7. V první skupině byla odpověď na motivaci *Sám* nejčastější s poměrnou hodnotou 52% a ve druhé skupině tato odpověď téměř 93%, tedy **hypotéza H3 byla plně verifikována**.

K hypotéze **H4**. - Předpokládám, že více než 50% dětí se již seznámilo s kouřením, alkoholem nebo drogou.- se vztahovaly otázky č.9, 10 a 11. Zde ve všech oblastech (cigarety, alkohol, drogy) přiznalo zkušenost více než polovina respondentů v obou skupinách (s výjimkou odpovědi na pouhou zkušenost s drogou u druhé skupiny 38%, což ale lze přičíst nepočtenému vzorku respondentů) a **hypotéza H4 tak byla verifikována**.

Hypotéza **H5**. - Předpokládám, že více než 50% dětí se nedopustilo delikventního jednání.- souvisela s otázkou č. 13. V obou skupinách převládly pozitivní odpovědi respondentů s podobným poměrným počtem, a tím **tato hypotéza H5 byla falzifikována**.

Závěrem výzkumu musím znovu zdůraznit, že se nejednalo o výzkum na reprezentativním vzorku populace, ale o výběrovou skupinu respondentů. Závěry vycházející z potvrzení či vyvrácení hypotéz tak nelze aplikovat obecně, mají platnost pouze v daném vzorku žáků ZŠ v Kyjově.

ZÁVĚR

Ve své diplomové práci jsem se zaměřil na vztah mezi volnočasovými aktivitami a kriminalitou mládeže, zejména význam sportovních aktivit v prevenci sociálně patologických jevů u mládeže. Vzhledem k tomu, že jsem otcem dvou chlapců ve věku 7 a 12 let, se mne otázky pozitivní výchovy a smysluplného využití volnočasových aktivit dotýkají osobně. Již šest let starší syn trénuje karate v Karate Klubu Kyjov, a tak mám možnost pozorovat kladný vliv výuky bojového umění na jeho osobnost. Jeho kladný přístup k přípravě nejen ve sportu, ale i v edukačním procesu nese své výsledky, a je kladně hodnocen i ze strany pedagogů.

V oblasti bojových umění jako volnočasových aktivit se nachází množství příležitostí pro uplatnění poznatků jak sociální pedagogiky, tak pedagogiky volného času. Například trenér karate (nebo jiných bojových sportů) vyučuje své žáky v tradičním smyslu BUDO, ale přitom využívá moderní poznatky z oblastí pedagogiky, psychologie a dalších vědních oborů. Cílem pro něj není vychovat sportovce bez morálního kreditu, ale člověka s pevnými charakterovými vlastnostmi, který je platným členem společnosti. Působení těchto vlivů zejména na děti a mládež má výborné výsledky na úseku prevence před sociálně-patologickými jevy – socializování, zdravě sebevědomí jedinci se zpravidla nestávají pachatelé, ale ani oběti.

Výzkum v oblasti využívání volnočasových aktivit jsem zaměřil na žáky ZŠ v Kyjově a pro porovnání jsem vybral druhou skupinu respondentů z Karate Klubu Kyjov. Výsledky výzkumu nejsou sice obecně vztážitelné na celou populaci, ale jsou použitelné jako zpětná vazba pro metodiky školní prevence, sportovní oddíly v okolí města Kyjova. V rámci výzkumu jsem zjistil, že i na malém městě jako je Kyjov, lze nabízet širokou škálu smysluplných volnočasových aktivit pro mládež. S podporou města se nyní například uvažuje o výstavbě „workoutového“ centra, což je, velmi laicky řečeno, dětské hřiště pro dospělé.

S kriminalitou mládeže jsem se setkával před několika lety osobně jako policista obvodního oddělení PČR v Kyjově, takže mohu směle říci, že během posledních šesti let došlo na úseku prevence kriminality k velkým změnám, a to jak u přístupu PČR, tak zejména ze strany městského úřadu Kyjov. V poslední době znatelně posílila podpora sportovních i uměleckých a dalších volnočasových aktivit z městské rozpočtu, což se znatelně projevilo v tendenci snižování kriminality mládeže.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BAKOŠOVÁ, Zlatica. *Sociální pedagogika jako životná pomoc*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Bratislava: public promotion, 2008, 251 s. ISBN 978-80-969944-0-3.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 439 s. ISBN 978-80-7380-213-4.
- HODAŇ, Bohuslav. *Tělesná kultura - sociokulturní fenomén: východiska a vztahy*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, Fakulta tělesné kultury, 2000, 235 s. ISBN 80-244-0201-7.
- KAVANOVÁ, Alica a Štefan CHUDÝ. *Výchova a volný čas: vybrané kapitoly z pedagogiky volného času*. Vyd. 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2005, 156 s. ISBN 80-7318-266-1.
- MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 152 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2310-5.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Dospívání chlapců v Čechách a na Moravě*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1997, 175 s. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-717-8121-5.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Encyklopedie sociální práce*. Vyd. 1. Editor Alois Křišťan. Praha: Portál, 2013, 570 s. ISBN 978-80-262-0366-7.
- MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2003, 340 s. ISBN 80-717-8771-X.
- MÜHLPACHR, Pavel. *Sociopatologie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 194 s. ISBN 978-80-210-4550-7.
- NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL. *Kriminologie*. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2004, 451 s. ISBN 80-735-7026-2.
- PÁNA, Lubomír a Miroslav SOMR. *Metodologie a metody výzkumu*. 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007, 164 s. ISBN 978-80-86708-52-2.
- PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002, 231 s. ISBN 80-717-8711-6.
- PROTIVINSKÝ, Miroslav. *Prevence kriminality*. Vyd. 1. Praha: Trivis, 1999, 86 s. ISBN 80-86244-03-2X.
- PŘADKA, Milan. *Kapitoly z dějin pedagogiky volného času*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999, 93 s. ISBN 80-210-2033-4.

ŘÍČAN, Pavel a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Dětská klinická psychologie*. Vyd. 3., přeprac. a dopl., v Grada Publishing vyd. 2. Praha: Grada, 1997, 450 s. ISBN 80-716-9512-2.

SAK, Petr a Karolína KOLESÁROVÁ. *Mládež na křižovatce: sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace*. Vyd. 1. Praha: Svoboda Servis, 2004, 240 s. ISBN 80-863-2033-2.

SAK, Petr. *Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů*. Vyd. 1. Praha: Petrklíč, 2000, 291 p. ISBN 80-722-9042-8.

SEKOT, Aleš. *Sociologie sportu*. Brno: Paido, 2006, 410 s. ISBN 80-731-5132-4.

SEKOT, Aleš. *Sport a společnost*. Brno: Paido, 2003, 191 s., [8] s. barev. obr. příl. ISBN 80-731-5047-6.

SLEPIČKOVÁ, Irena. *Sport a volný čas: vybrané kapitoly*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2005, 115 s. ISBN 80-246-1039-6.

ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, 207 s. ISBN 978-80-7367-551-6.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. 1.vyd. Praha: Portál, 2000, 528 s. ISBN 80-717-8308-0.

VÁŽANSKÝ, Mojmir a Vladimír SMÉKAL. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995, 176 s. ISBN 80-901-7379-9.

VEČERKA, Kazimír. *Mladiství pachatelé na prahu tisíciletí*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, 139 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-733-8033-1.

Velký sociologický slovník: I. svazek A-O. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996, 747 s. ISBN 80-718-4164-1.

Velký sociologický slovník: II. svazek. P-Ž. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1996, s. 749-1627. ISBN 80-718-4310-5.

ZOUBKOVÁ, Ivana a Marcela MOULISOVÁ. *Kriminologie a prevence kriminality*. Vyd. 1. Praha: Trivis, 2004, 146 s. ISBN 80-86795-05-5X.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, xxii, 1043 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 80-717-9829-0.

Internetové zdroje:

[online]. Dostupné z: <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Karate-hor.svg?uselang=cs>

[online]. [cit. 2014-03-29]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/rvppk-republikovy-vybor-pro-prevenci-kriminality.aspx>

[online]. [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/rvppk>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR Česká republika

PČR Policie České republiky

PMS Probační a mediační služba ČR

MŠMT Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy

MV Ministerstvo vnitra

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. č.1 KARA TE

46.

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tab. č. 1	Porovnání trestné činnosti dětí a mladistvých v letech 2012 a 2013	18
Tab. č. 2	Klasifikace prevence	22
Tab. č. 3	Věkové složení respondentů	52
Tab. č. 4	Úplnost rodiny	53
Tab. č. 5	Preference aktivit v souboru I.	54
Tab. č. 6	Preference aktivit v souboru II.	54
Tab. č. 7	Aktivní sport	56
Tab. č. 8	Počet hodin věnovaných sportovní činnosti týdně	57
Tab. č. 9	Motivace ke sportu	58
Tab. č. 10	Počet zájmových kroužků	59
Tab. č. 11	Kouření cigaret	60
Tab. č. 12	Zkušenost s alkoholem	61
Tab. č. 13	Zkušenosti s drogou	62
Tab. č. 14	Souvislost volného času a kriminality	64
Tab.č. 15	Osobní zkušenost s delikvencí – pachatel	65
Tab. č. 16	Druh delikvence	65
Graf č. 1	Vývoj trestné činnosti dětí a mladistvých	19
Graf.č. 2	Věkové složení respondentů souboru I.	52
Graf č. 3	Věkové složení respondentů souboru II.	52
Graf č. 4	Úplnost rodiny v souboru I.	53
Graf č. 5	Úplnost rodiny v souboru II.	53
Graf. č. 6	Preference aktivit v souboru I	55
Graf č. 7	Preference aktivit v souboru II.	55
Graf č. 8	Aktivní sport v souboru I.	56
Graf č. 9	Aktivní sport v souboru II.	56

Graf č. 10	Počet hodin věnovaných sportování týdně	57
Graf č. 11	Motivace ke sportu v souboru I.	58
Graf č. 12	Motivace ke sportu v souboru II.	58
Graf č. 13	Více zájmových kroužků v souboru I.	59
Graf č. 14	Více zájmových kroužků v souboru II	59
Graf č. 15	Zkušenost s kouřením cigaret v souboru I.	60
Graf č. 16	Zkušenost s kouřením cigaret v souboru II	60
Graf č. 17	Zkušenost s alkoholem v souboru I.	61
Graf č. 18	Zkušenost s alkoholem v souboru II.	62
Graf č. 19	Zkušenost s drogou v souboru I	63
Graf č. 20	Zkušenost s drogou v souboru II.	63
Graf č. 21	Souvislost volného času a kriminality - soubor I.	64
Graf č. 22	Souvislost volného času a kriminality- soubor II.	64
Graf č. 23	Druhy delikvence v souboru I	65
Graf č. 24	Druhy delikvence v souboru II	66

SEZNAM PŘÍLOH

P1 – Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dobrý den, tento dotazník se týká Vašich volnočasových aktivit. Výsledky budou použity pouze pro praktickou část diplomové práce a po vyhodnocení budou dotazníky zničeny. Odpověď zakroužkuj, případně dopiš. Žádám Vás o objektivní a pravdivé vyplnění. Dotazník je anonymní, nepodepisuj jej.

1. Jsem a) muž b) žena

2. Věk (uved' číslem) .....

3. Žiji a) s rodiči
b) s jedním rodičem
c) jinak (uved') .....

4. Jak trávíš svůj volný čas? (Označ pořadí činností známkou 1-5 jako ve škole).

- a) sledováním televize
- b) hry na počítači (i herní konzoly, smartphony, tablety...)
- c) venku s kamarády
- d) hudbou - aktivně
- e) sportem –aktivně

5. Ve volném čase aktivně sportuji. a) ano b) ne

6. Kolik volného času věnuješ během týdne sportovní činnosti?

- a) méně než 1 hodinu za týden
- b) 1-2 hod/týden
- c) 3-4 hod/týden
- d) 5-6 hod/týden
- e) více než 6 hod/týden

7. Kdo Tě motivuje k vlastnímu sportování?

- a) rodina
- b) škola
- c) sám
- d) kamarádi
- e) média (televize, internet, tisk)

8. Ve volném čase navštěvuji více než jeden zájmový kroužek.

- a) ano
- b) ne

9. Kouříš cigarety?

- a) ne, nikdy jsem nezkusil
- b) ne, ale již jsem vyzkoušel
- c) nepravidelně (několikrát do měsíce), uveď kolik .....
- d) pravidelně (několikrát týdně), uveď kolik .....

10. Piješ (ochutnal jsi) alkohol (včetně piva)?

- a) ne, nikdy jsem nezkusil
- b) ne, ale již jsem vyzkoušel, uveď jaký .....
- c) nepravidelně (několikrát do měsíce), uveď jaký .....
- d) pravidelně (několikrát týdně), uveď jaký.....

11. Užíváš jiné návykové látky – drogy?

- a) ne, nikdy jsem nezkusil
- b) ne, ale již jsem vyzkoušel, uveď jakou .....
- c) nepravidelně (několikrát do měsíce), uveď jakou .....
- d) pravidelně (několikrát týdně), uveď jakou.....

12. Souhlasíš s tvrzením: „Způsob trávení volného času má vliv na páčání trestné činnosti.“

a) ano   b) ne

13. Dopustil (dopustila) jste se někdy delikventního jednání?

a) ano

b) ne

Pokud ano, označ druh - Násilí (včetně šikany)

Majetková (krádeže)

Záškoláctví

Jiné

Děkuji Ti za vyplnění dotazníku!